

WATER RAAKT ONS

*De verbindende kracht
van water bij de inrichting
van een veilig en
toekomstbestendig Rijnland*

MEERJARENPECTIEF 2020-2023

& PROGRAMMABEGROTING 2020

WWW.RIJNLAND.NET

Hoogheemraadschap van

Rijnland >

INLEIDING

Water raakt ons!

Water raakt ons! Daarom is het belangrijk dat we de komende tijd voortvarend aan de slag gaan met de grote opgaven in ons watersysteem en de waterketen. We doen dat in een tijd dat de wereld om ons heen snel verandert. Dit brengt nieuwe opgaven met zich mee, maar ook vragen waar we nog niet altijd een antwoord op hebben.

Volop aan de slag

Voor u ligt de eerste begroting en meerjarenplanning van deze coalitieperiode. Het is de praktische vertaling van het coalitieakkoord in maatregelen en euro's. Voor dossiers waar de koers nog niet van is vastgesteld, doorlopen we in 2020 diverse bestuurlijke trajecten die hun beslag krijgen in het WBP6 en de midterm. Om in 2023 alle plannen van deze coalitie te hebben gerealiseerd zijn we volop aan de slag.

Spannende tijden

Ook van u vraagt dit inzet. In 2020 staan er veel onderwerpen op de bestuurlijke agenda die ons waterschap op korte en lange termijn nadrukkelijk raken. Daarmee zijn het interessante, maar ook spannende tijden.

Aanleg waterberging Nieuwe Driemanspolder

Toekomst van ons gebied

Dat blijkt onder meer uit het eindrapport van het verkenningstraject Waterbedrijven van de toekomst. Samen met Dunea zien we dat het niet vanzelfsprekend is om ook in de toekomst tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten te kunnen wonen, werken en recreëren in dit prachtige gebied. De urgentie om te handelen is groter dan gedacht. We sluiten hiermee aan op het maatschappelijk debat dat vrijwel dagelijks plaatsvindt in krantenartikelen, wetenschappelijke publicaties en op straat.

Vijf regio's

We zoeken in deze begroting ook de verbinding met

ons relatiemanagement van waaruit wij gericht het gesprek aangaan in de vijf bestuurlijke regio's. Zo geven we water een plek in de gesprekken en de plannen over de toekomst van ons gebied. We bouwen de lijn uit die onze voorgangers met succes hebben ingezet en werken we proactief samen bij alle taken met onze omgeving.

PFAS en stikstof

De effecten van recente ontwikkelingen zien we terug in ons werk. Zo dwingt de discussie rond de stoffengroep PFAS ons om het tempo van het baggerprogramma naar beneden bij te stellen. We zetten volop in om de

achterstanden goed te maken zodra we groen licht hebben om onze werkzaamheden te hervatten. Ook de discussie rond atmosferische depositie van stikstof kan ons parten spelen, mede afhankelijk van de opstelling van samenwerkingspartijen. Voor zover nu te overzien heeft het geen grote consequenties voor de uitvoering van onze plannen, behoudens de grondwateraanpak van de Noordwijkse boulevard.

Kerntaken voorop

In de meerjarenplanning staat het werk aan onze kerntaken voorop. Om te beginnen ramen we 40 miljoen euro extra voor de waterketen. We renoveren de twee grootste zuiveringsinstallaties en breiden deze uit. In het watersysteem renoveren we een aantal poldergemalen, realiseren we twee piekbergingen, geven we de Langeraar Plassen doorzicht door een slibvang en brengen we 80 à 100 km regionale keringen en de gekanaliseerde IJsseldijk Gouda op orde.

Omslag assets

De assets van ons watersysteem en de waterketen zijn de ruggengraat van ons werk. In 2020 werken we een deel van de onderhoudsachterstanden weg. Bovendien actualiseren we op basis van de risicomatrix de langetermijn assetplanning en maken we een start met de omslag van correctief naar risico-gestuurd onderhoud. Het duurt naar verwachting zeker twee bestuursperiodes voor we al het werk hebben afgerond. Deze periode maken we een grote stap.

Koers bepalen

In 2020 spreken we over nieuwbouwlocatie Valkenburg dat mogelijkheden biedt om woningbouw te combineren met pilots op het gebied van aquathermie en nieuwe sanitatie. Het is een voorbeeld van hoe wij stapsgewijs ervaring opdoen met de nieuwste technieken en bestuurlijke uitdagingen in voorbereiding op het waterschap van de toekomst. In 2020 bepalen we ook de koers voor andere in het oog springende dossiers die ons werk mogelijk blijvend zullen veranderen zoals circulaire economie, klimaatadaptatie, de digitale transformatie en de energietransitie.

Waterbewustzijn

Water raakt ons, overal, altijd. Dat water leeft blijkt wel uit de positieve respons op de verkiezingen van dit jaar. Wij willen dit gevoel vasthouden. Bij de volgende verkiezingen in 2023 willen we een groot aantal inwoners, bedrijven, scholen en andere partners hebben meegenomen in het verhaal van Rijnland. We kiezen voor een mix aan communicatie-instrumenten om water als basis voor het leven in onze delta over het voetlicht te brengen. Ook voor iedere bestuurder, als volksvertegenwoordiger en ambassadeur van Rijnland, ligt hier een rol. Samen zetten wij water op de kaart.

Kostenefficiënt

We voeren een financieel beleid dat volhoudbaar, betaalbaar, uitvoerbaar en uitlegbaar is. De lastendrukontwikkeling in deze bestuursperiode is 4,7%-4,7%-1,9%-1,9%,

waarbij de financiële indicatoren voor schuld en kapitaal-lasten uit het coalitieakkoord binnen de afspraken blijven en we extra stappen zetten om de schuldenpositie te verbeteren.

Sturen op resultaten

Het is belangrijk dat we sturen op basis van de juiste indicatoren voor voortgang en succes. Zo bevorderen we het goede bestuurlijke gesprek. In deze meerjarenplanning kiezen we voor een aanscherping van deze indicatoren door meer welbewust te kijken naar effect, resultaat en proces. In 2020 werken we deze systematiek verder uit. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om onze investeringsprojecten beter te plannen en te ramen.

Elan

We hopen dat u in deze meerjarenplanning en begroting het elan terugleest waarmee we deze bestuursperiode zijn begonnen. Voor ons ligt een uitdagend werkpakket. We zijn al volop bezig en kijken er naar uit om de komende jaren met u hier verder invulling aan te geven. Zo sturen we de komende vier jaar op een organisatie die nuchter en efficiënt haar belangrijke watertaken uitvoert en zich slim en nieuwsgierig voorbereidt op de toekomst.

10 HIGHLIGHTS

UIT HET COALITIEAKKOORD

Bij het coalitieakkoord zijn tien punten benoemd, die de bijzondere aandacht hebben van het college. Hieronder volgt welke punten dat zijn en wat we daar concreet aan gaan doen in de komende periode. Ze staan niet in volgorde van belangrijkheid.

1

We zetten het belang van water op de kaart. Waterbewustzijn is onmisbaar in deze complexe delta.

Komend jaar werken we aan het verder versterken van het waterbewustzijn. We doen dat vanuit verschillende invalshoeken. We zetten educatie in, sluiten aan bij de landelijke campagne en zetten vrijwilligers in. We gaan met de bestuurders in overleg hoe we de realisatie van het WBP6 kunnen aangrijpen om specifiek aandacht voor water te creëren en bij te dragen aan het waterbewustzijn. Zie verder hoofdstuk 2 en programma BOD.

2

We verbeteren de schuldenpositie voor onze kinderen en kleinkinderen.

We gaan door met de maatregelen voor verdere betere beheersing van de schuldenpositie en we zetten met deze begroting extra stappen. Eén daarvan is het geleidelijk structureel meer in exploitatie nemen van projecturen. Het effect daarvan op de schuld is aan het eind van deze bestuursperiode in 2023: min € 10 mln en neemt daarna verder toe. Eventuele meevallers uit de heffingsopbrengst gebruiken we om de schuldenpositie verder te verbeteren. Zie verder hoofdstuk 5.

3

We werken aan een klimaatbestendige stad en platteland.

De meest recente klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat de klimaatontwikkelingen sneller gaan dan gedacht. De overheden hebben dit vertaald in een Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie dat naast wateroverlast ook over droogte, hitte en overstroming gaat. Rijnland stelt in 2020 een visie op klimaatadaptatie op. We gaan verder met de ondersteuning van gemeenten bij stress-testen, risicodialogen in regionale samenwerking in werkregio's en coalities rond de verstedelijkingsopgave. Zie verder programma Voldoende Water.

4

We maken een omslag van correctief naar risicogestuurd onderhoud van onze zuiveringen en gemalen.

We zien de laatste jaren een stijging in de tijdelijke uitval van installaties en het reparatiewerk dat nodig is (correctief onderhoud). Daarom gaan we onze installaties nader planmatig risicogestuurd onderhouden. We doen dat bij alle kritische installatie(onderdelen). We nemen voor de hele omslag maximaal 10 jaar de tijd en hebben hiervoor € 40 mln gereserveerd. Het grootste deel hiervan gebruiken we om in die periode achterstanden weg te werken op installaties die we nog niet risicogestuurd onderhouden. Meer hierover in hoofdstuk 1.

5

KRW en biodiversiteit vertalen we in concrete maatregelen.

In 2020 brengen we een Rijnlands voorstel voor gebiedsgerichte doelen en maatregelen voor KRW3 in de inspraak en bieden die aan ter vaststelling aan de provincies, zie verder programma Schoon en Gezond water. En werken we aan een plan van aanpak voor de Rijnlandse bijdrage aan biodiversiteit, waarbij we schetsen hoe de biodiversiteit in ons gebied ervoor staat en hoe biodiversiteit zich verhoudt tot KRW.

6

Met nieuwe technieken werken we toe naar energieneutraliteit

Rijnland wil in 2025 energieneutraal zijn. We doen dat door te besparen op het gebruik en door energie op te wekken. Dat doen we zelf of we faciliteren anderen hierbij, bijvoorbeeld op het gebied van thermische energie uit oppervlakte- of afvalwater. In 2020 maken we de balans op hoever we staan met het bereiken van ons doel, en of aanpassingen in de aanpak nodig zijn. Meer hierover in hoofdstuk 3 en de programma's BOD en Waterketen.

7

We bevorderen ondernemerschap en publiek-private samenwerking.

Rijnland wil een katalysator zijn voor innovatie en wil publiek-private samenwerking stimuleren, door investeringen in (kleinschalige) projecten met een grote spin-off. De samenwerking met Dunea onder de titel 'Waterbedrijven van de Toekomst' is een aansprekend voorbeeld. Het project Valkenburg wordt mogelijk een mooi publiek-privaat-samenwerkingsproject. Ook "Blue Energy" is een voorbeeld hiervan. Zie verder hoofdstuk 2.

8

We baggeren overig water en geven zo doorstroming en waterkwaliteit een impuls.

Rijnland neemt het initiatief om er voor te zorgen dat de overige oppervlaktewateren die in onderhoud zijn van derden binnen 15 jaar op diepte worden gebracht. Daarbij voeren we ook de gewenste verdiepingsslag ten behoeve van de waterkwaliteit door. Vanaf 2021 maken we hier exploitatiegelden voor vrij. In 2020 starten we met een representatieve praktijkproef om te kijken welke aanpak het beste werkt, die is afgerond in 2021. Zie verder bij Programma Voldoende Water.

9

We bieden een wenkend perspectief in landelijke en stedelijke gebieden die kampen met bodemdaling.

We pakken het bodemdalingsdossier proactief op zoals in de binnenstad van Gouda en nemen het initiatief voor een samenwerkingspilot in landelijk gebied. Rijnland neemt voor deze pilot het initiatief en reserveert hiervoor € 300.000. Daarnaast zijn we nauw betrokken bij de landelijke en regionale (kennis)programma's zoals de regiodeal, vitaal platteland en het klimaatakkoord. Zie verder bij programma Voldoende Water.

10

We implementeren de Omgevingswet en maken het onze inwoners eenvoudiger.

We bereiden ons voor op de inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2021. Vanaf 2021 passen we de Omgevingswet toe in ons dagelijks werk. We gaan digitaal werken en passen de 1-loket gedachte toe. Daarnaast werken we aan de veranderopgave naar een moderne, open en omgevingsgerichte organisatie. Zie verder programma BOD.

INHOUD

1. INVESTEREN IN ONZE KERNTAKEN STAAT VOOROP 7

 PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

 PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

 PROGRAMMA SCHOON EN GEZOND WATER

 PROGRAMMA WATERKETEN

2. WE WERKEN PROACTIEF SAMEN MET ONZE OMGEVING 28

3. WE VERBINDEN ONZE KERNTAKEN MET DE NIEUWE TAKEN VAN EEN VERANTWOORDE OVERHEID 31

4. WE ZORGEN VOOR EEN EFFECTIEVE BESTURING, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING 33

 PROGRAMMA BESTUUR, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING

5. WE VOEREN EEN FINANCIËEL BELEID: BETAALBAAR ÉN VOL TE HOUDEN, UITVOERBAAR EN UIT TE LEGGEN 39

6. WE WERKEN RISICOGESTUURD 45

7. **BEGROTINGSBIJLAGEN** 48

Hoofdstuk 2 en 3 (intermezzo's) gaan kort in op de corresponderende hoofdstukken uit het coalitie-akkoord (2.2 en 2.3). De bijbehorende concrete maatregelen, resultaten en kosten staan waar mogelijk in de primaire programma's, waar dat niet kan: in programma BOD.

A wide-angle landscape photograph showing a vast green field in the foreground, a body of water in the middle ground, and a town in the distance under a cloudy sky. Several birds are flying in the upper left portion of the sky. A blue semi-transparent overlay covers the bottom half of the image, containing the title text.

INVESTEREN IN ONZE KERNTAKEN STAAT VOOROP

INVESTEREN IN ONZE KERNTAKEN STAAT VOOROP

Onze kerntaken zijn het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer: 'droge voeten, schoon water'. Om voorbereid te zijn op de toekomst ('het nieuwe normaal') blijven we investeren in onze kerntaken: waterkeringen, gemalen, baggeren, waterkwaliteit en zuiveringen. We richten ons op de te bereiken effecten, werken daarbij integraal en risicogestuurd, en bieden ruimte voor ondernemerschap en creativiteit. De activiteiten, beoogde resultaten en kosten zijn ondergebracht in vier primaire bestuursprogramma's: Waterveiligheid, Voldoende Water, Schoon en Gezond Water en Waterketen.

PROGRAMMA

WATERVEILIGHEID

Portefeuillehouder: Ineke van Steensel

Resultaatmanager: Marja van Keulen

DOEL

Beschermen van het gebied en onze bewoners tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en watersysteem.

KENTALLEN

EFFECTMONITOR 2018

DOEL 2020

DOEL EIND 2023

45 km primaire keringen
1.200 km regionale keringen

41 km op orde
810 km op orde

41 km
860 km

45 km
910 km

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2020

- 1 We ronden de planuitwerkingsfase van Versterking IJsseldijk Gouda spoor 2 (Mallegatsluis en Keersluis) af.
- 2 We zorgen dat ca. 25 km regionale keringen aan de norm gaat voldoen.
- 3 We ronden één deeltraject van de beoordelingsronde primaire keringen af (en tot 2023 volgen er nog drie).
- 4 We ronden de verkenningsfase af van het op orde brengen van de gekanaliseerde IJsseldijk bij Gouda en vier kunstwerken in de Spaarn-dammerdijk (afgevaardigde C-keringen).
- 5 We actualiseren het beleid Waterveiligheid.
- 6 We actualiseren de beleidsregels voor dagelijks onderhoud waterkeringen, behorend bij de Keur.
- 7 We houden voorjaarsinspectie en handelen de schadepunten daaruit af.
- 8 We delen de conclusies van de business case balgstuwen met het bestuur en doen bestuursvoorstellen voor het vervolg.

TOTAAL €

Investerings 2020	€ 21,8 mln
Exploitatie 2020	€ 26,2 mln

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

Wat is ons doel en wat doen we daarvoor?

Rijnland ligt grotendeels onder zeeniveau en blijft daarom niet droog zonder duinen, dijken en kades. We beschermen ons beheergebied en de inwoners tegen overstromingen. Hiervoor gebruiken we een aanpak in drie lagen. We noemen dat meerlaagsveiligheid:

Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)

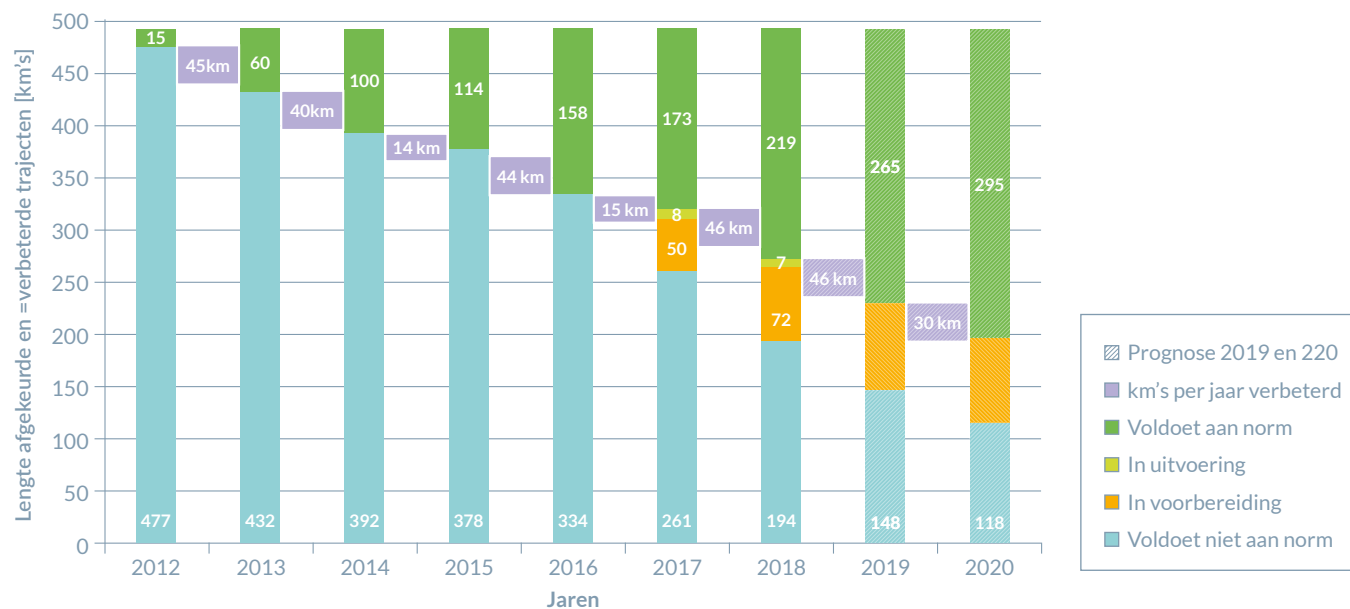
Rijnland vervult hier zijn zorgplicht: Rijnland heeft als beheerder de taak om waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. In het kader van de zorgplicht verhogen en versterken we regelmatig onze keringen, bijvoorbeeld omdat ze door bodemdaling te laag zijn geworden. We zetten daarnaast advisering, inspectie, vergunningverlening, toezicht en handhaving in.

De belangrijkste werkzaamheden in de komende bestuursperiode zijn:

- We beoordelen de primaire keringen in het kader van de landelijke beoordelingsronde zodat we eind 2023 een nieuw veiligheidsbeeld kunnen produceren.
- We brengen de afgekeurde delen van de primaire kering langs de Hollandse IJssel, bij Gouda, op orde. Dit betreft Mallegatsluis, Keersluis en Havensluis en een aantal omliggende stukjes dijk. Dit ronden we af in 2023 en op dat moment zullen de primaire keringen van Rijnland naar verwachting geheel op orde zijn.
- We zorgen jaarlijks dat ca. 25 kilometer

regionale kering op orde komt (in 2012 voldeed 498 km niet aan de normering). We streven ernaar om in 2021-2023 op volle kracht hiermee door te gaan, voor zover dit past in het totale investeringsbeeld.

Voortgang regionale keringen die aan de norm voldoen, met prognose voor 2020.

- We werken ook aan de nieuwe toetsing van de regionale waterkeringen die in 2023 afgerond moet zijn.
- We beschermen de waterkeringen tegen de graverij van muskusratten. We zetten de samenwerking met andere waterschappen voor het muskusrattenbeheer voort.

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

- We houden periodieke inspecties van de keringen (reguliere jaarlijkse voorjaarsinspecties) waarbij we alle keringen binnen het beheergebied inspecteren. Geconstateerde schadepunten worden binnen een jaar hersteld (buitengewoon onderhoud door Rijnland, dagelijks onderhoud door de eigenaar).
- Aan de hand van pilots en via het uitwisselen van ervaringen met andere waterschappen worden digitale mogelijkheden uitgetoetst om werkprocessen geavanceerder te maken. Bijvoorbeeld het inzetten van satellieten ter ondersteuning van (droogte)inspecties.
- Waar mogelijk bevorderen we het recreatief gebruik en versterken we de natuurwaarden.
- We voorkomen activiteiten die een negatieve invloed hebben op de waterkeringen. Dit doen we met voorlichting, planadvisering, vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)

- We adviseren onze partners en inwoners over keuzes in de ruimtelijke inrichting.
- We hebben voor het hele gebied inzicht in de gevolgen van overstromingen door middel van overstroomingsbeelden en geven inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting.
- We zetten ons actief in om het bewustzijn over het wonen en werken in een overstroombaar gebied te vergroten. We doen dit onder andere met klimaats-

testen (inclusief risicodialogen) in gemeenten, met overstroomingskaarten opgenomen in klimaatatlassen en met een spoor tussen de calamiteitenorganisatie en de veiligheidsregio's waarin we specifiek kijken naar de gevolgen van overstromingen.

Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten

Calamiteiten kunnen we helaas nooit uitsluiten. Rijnland bereidt zich dan ook goed voor op alle mogelijke waterstaatkundige calamiteiten die zich in het beheergebied kunnen voordoen. Het gaat daarbij niet alleen om overstromingen, maar ook om bijvoorbeeld waterkwaliteitsincidenten zoals illegale lozingen, of incidenten op één van de afvalwaterzuiveringsinstallaties.

Maatregelen in de planperiode:

- We zorgen er samen met onze veiligheidspartners voor dat inwoners en bedrijven weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) calamiteit.
- De calamiteitenorganisatie van Rijnland (Slank & Gespied), die gevuld is met eigen medewerkers, komt bij alarmering in actie. De calamiteitenorganisatie wordt opgeleid, getraind en geoefend in voorbereiding op calamiteiten.
- Het borgen van slagvaardig en doelmatig optreden kunnen we niet alleen. In ons gebied hebben we te maken met 4 veiligheidsregio's, 30 gemeenten en 2 provincies die elk een eigen rol hebben. Wij onderhouden met hen dan ook actief contact. De calamiteitszorg betreft alle programma's en taken van Rijnland

“Rijnland ligt grotendeels onder zeeniveau en blijft daarom niet droog zonder duinen, dijken en kades.”

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

Het goed voorbereiden op calamiteiten speelt dus niet alleen bij het thema Waterveiligheid, maar ook bij andere thema's. Om dubbellingen in tekst te voorkomen staat het onderwerp calamiteitenbestrijding beschreven in deze paragraaf; de kosten zijn opgenomen in: programma BOD.

Financieel

Waterveiligheid, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Bruto investeringen	24,1	21,8	21	21	17	81
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	27,0	26,2	27	29	30	111

Investeringsen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2020 zijn voor versterking van de regionale keringen (€ 16 mln), de planontwikkeling (bodemonderzoek en toetsing regionale keringen, € 3 mln) en de verbetering van kunstwerken in de Spaarndammerdijk (€1,3 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2020 zijn de afschrijving en rente op de kust- en dijkversterkingsprojecten (€9,3 mln), de bijdrage aan het HWBP (€ 12,5 mln, excl. mogelijke verhoging, zie risicobijlage), onderhoud en beheer (€1,0 mln) en het muskusrattenbeheer (€2,2 mln).

Ontwikkeling

De exploitatiekosten in 2020 dalen per saldo met € 0,8 mln t.o.v. de programmabegroting 2019. Als gevolg van de gunstige renteontwikkeling en latere oplevering van een aantal investeringswerken en vrijval van geactiveerde HWBP-bijdragen 2011/2012 zijn de kapitaallasten lager (-€ 2,3 mln). Hiertegen over staan: hogere HWBP bijdrage (+€ 0,3 mln), een correctie van de bijdrage muskusrattenbeheer (+€ 0,4 mln) en meer correctief onderhoud (+€ 0,3 mln). Ook hogere personeelslasten en minder activeren van personeelslasten hebben invloed op de toename (+€ 0,5 mln).

PROGRAMMA

VOLDOENDE WATER

Portefeuillehouders: Sjaak Langeslag en Waldo von Faber, Ineke van Steensel (baggeren overig water)

Resultaatmanager: Esther Ubink

DOEL

Niet te veel en niet te weinig (zoet) water, passend bij de functies in ons gebied. Nu en in de toekomst.

KENTALLEN

EFFECTMONITOR 2018

DOEL 2020

DOEL EIND 2023

2.600 km watergangen	90% op diepte	90%	90%*
107.000 ha peilgebieden	88% actueel peilbesluit	90%	90%*
Ca. 200 polders	66% voldoet aan norm wateroverlast	75%	85%
4 boezemgemalen, 350 polder- en overige gemalen			
Ca. 2000 stuwen, duikers en overige kunstwerken			

* Door de dynamiek in Rijnlands beheergebied en de reguliere baggeraanwas is de 90%-doelstelling ambitieus.

PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2020

- 1 We gaan verder met het actualiseren van de peilbesluiten, zodat 90% van het gebied van Rijnland een passend peilbesluit heeft.
- 2 Vaststelling plan van aanpak voor de omslag van correctief naar risicogestuurd onderhoud. We verminderen de werkvoorraad correctief onderhoud met 50% ten opzichte van 2019.
- 3 We leveren 14 gemalen op en er worden 11 gemalen aanbesteed.
- 4 Baggerprogramma: We (her)starten met de uitvoering van 200 km watergang en leveren 100 km watergang op. Afhankelijk van vaststelling van PFAS-beleid door de gemeenten, onderzoeksresultaten en afzetlocaties.
- 5 Piekbergingen: we leveren de Nieuwe Driemanspolder op. Daarmee is 2/3 van de bergingsopgave gerealiseerd. We starten met de uitvoeringsfase voor de piekberging in de Haarlemmermeer, waardoor in 2023 de totale opgave gerealiseerd is.
- 6 Watergebiedsplannen: oplevering Vriesekoopsche polder; vaststelling Kaderplan

bodemdaling Gouda; afronding planfase 15 polders Benoorden en Bezuiden de Wijde Aa; en uitvoering Boskoop. 75% van het gebied voldoet aan de normen voor wateroverlast (einddoel 100%; te bereiken in 2027).

- 7 Oeververdedigingen: we ontwikkelen een visie en leggen onze uitgangspunten bestuurlijk vast. Ook bezien we oeverherstel van 'zachte' oevers.
- 8 Klimaatadaptatie: we stellen een integrale visie op via de BOB-systematiek.
- 9 Baggeren overig water: we starten een representatieve praktijkproef.
- 10 Zoetwatervoorziening: project KWA+ rondt in 2020 de realisatie van het traject Leidsche Rijn-Oude Rijn af.

TOTAAL €

Investerings 2020	€ 28,6 mln
Exploitatie 2020	€ 53,6 mln, incl. baggeren

“Rijnland ligt voor het grootste deel onder zee-niveau, zodat bemaling vereist is. Rijnland kent een grote variatie aan hoogteligging en landgebruik, waardoor er belangentegenstellingen zijn bij het peilbeheer.”

PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

Doel

Rijnland zorgt voor voldoende water, dus niet te veel en niet te weinig, en met de juiste kwaliteit, passend bij de functies in ons gebied. Nu en in de toekomst. Rijnland ligt voor het grootste deel onder zeeniveau, zodat bemaling vereist is. Rijnland kent een grote variatie aan hoogteligging en landgebruik, waardoor er belangentegengestellingen zijn bij het peilbeheer. Bovendien neemt door klimaatverandering, bodemdaling en verstedelijking de druk op de ruimte en het watersysteem toe. Om voor voldoende (zoet) water te zorgen, zijn goed beheer, een goede inrichting, gedegen onderhoud, en nauwe samenwerking met onze partners van essentieel belang.

We zorgen voor voldoende water (peilbeheer)

Rijnland faciliteert de functies in het gebied door het instellen en voeren van een goed oppervlaktewaterpeil. Dit doen we in goed overleg met belanghebbenden en met andere waterbeheerders. We zoeken hierbij naar een optimum van alle belangen, duurzaamheid en kosten en baten. Waar het faciliteren van de huidige functies niet doelmatig kan, overleggen we met de ruimtelijke ordenaars en belanghebbenden over het aanpassen van de functies.

De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

- We gaan door met het actualiseren van peilbesluiten, zodat in 2020 90% van het oppervlakte van Rijnland een passend peilbesluit heeft. Dit bereiken we via de watergebiedsplannen. Bij de prioritering houden we

nadrukkelijk rekening met externe ontwikkelingen. Een bijzonder project is de voorbereiding van het peilbesluit voor de binnenstad van Gouda, mede ook door de bodemdaling.

- We voeren in 90% van de gevallen het dagelijks peilbeheer uit volgens het vastgestelde peil. Dit klinkt vanzelfsprekend, maar vergt dag (en nacht) een uitkiend peilbeheer, vaak op een centimeter nauwkeurig.
- We reguleren (via meldingen en vergunningen) waar mogelijk peilafwijkingen en handhaven deze, op basis van het in 2019 geactualiseerde beleid peilafwijkingen. Borging in de keur is voorzien voor 2019/2020
- We overleggen met andere waterbeheerders hoe we elkaar kunnen helpen in geval van wateroverlast of watertekort ('slim watermanagement'). We implementeren dit in het dagelijks waterbeheer leidend tot onder meer redeneerlijnen voor zowel wateroverlast als watertekort. Daarnaast voeren we samen onderzoek uit naar de toekomstbestendigheid van de (met elkaar samenhangende) watersystemen rondom het Noordzeekanaal-Amsterdam Rijnkanaal, inclusief de gezamenlijke maatregelen die op korte en (middel) lange termijn noodzakelijk zijn.
- We onderzoeken werkenderwijs aan de hand van enkele pilots in hoeverre de nieuwste digitale ontwikkelingen gaan helpen om werkprocessen, zoals de jaarlijkse schouw, effectiever in te richten. Bij de grotendeels geautomatiseerde aansturing van de boezem- en poldergemalen wordt het systeem regelmatig 'slimmer gemaakt'.

PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

We houden het watersysteem in stand

Het afgesproken peil realiseren we met behulp van kunstwerken (inlaten, gemalen, stuwen) en watergangen. Rijnland onderhoudt zijn kunstwerken en watergangen adequaat. Hiervoor hanteren we twee uitgangspunten:

- ✓ we maken continu een afweging tussen functies, risico's en levensduurkosten (leidende principes van assetmanagement)
- ✓ we doen dit duurzaam: in materialen, energieverbruik en invloed op de omgeving, ecologie en biodiversiteit

I. We onderhouden onze kunstwerken adequaat

De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

1. We leveren in 2020 circa 14 gerenoveerde polder-gemalen op en we besteden 11 gemalen aan. Tot en met 2023 realiseren we in totaal circa 41 gerenoveerde gemalen. Er resteren vervolgens circa 114 gemalen waarvan de bestuurlijke prioritering in het volgende MJP wordt vastgesteld.
2. We verminderen de werkvoorraad correctief onderhoud met 50% ten opzichte van 2019. De norm wordt dan 150 openstaande taken voor de assets van Voldoende Water. We voeren drie complexe onderhoudsprojecten uit voor kunstwerken.
3. In 2020 voeren we de laatste Arbo-maatregelen uit op het gebied van veilig werken, zodat alle assets veilig zijn voor onze medewerkers.
4. We maken werk van de omslag van correctief naar risicogestuurd onderhoud. Dit vergt circa tien jaar. In

het coalitieakkoord is hiervoor budget gereserveerd. Het grootste deel hiervan gebruiken we om in die periode achterstanden weg te werken voor assets die we nog niet risicogestuurd onderhouden. Van de € 4,0 mln per jaar extra gaat circa € 1,0 mln jaarlijks naar het correctief onderhoud van gemalen en sluizen.

5. We brengen de vervangingsopgave in beeld voor onze gemalen, sluizen en andere kunstwerken. Dit doen we op basis van een risicoafweging via onder meer een bedrijfswaardenmatrix.
6. We stellen onderhoudsconcepten op voor o.a. de sluizen en gemalen en scherpen op dit punt de Lange Termijn Asset Planning aan. Onderdeel van de onderhoudsconcepten is ook het planmatig en met voldoende diepgang uitvoeren van inspecties aan o.a. de sluizen. We starten met de inrichting van een tool voor standaardisatie. We ontsluiten beschikbare assetdata en richten hiervoor een proces in. We voeren een benchmark uit met andere waterschappen. De pilots met data gedreven conditiebepaling van de assets breiden we uit, zodat we slimmer onderhoud aan de assets kunnen doen.
7. We stellen een Rijnlandbrede visie op voor de procesautomatisering en nemen hierin de ontwikkelingen op het gebied van digitale transformatie mee. Voor watersystemen richten we ons daarbij specifiek op de vervanging van de procesautomatisering van de gemalen. Vervolgens bepalen we in 2020 de keuze van netwerk, infrastructuur, hardware en leverancier.

In 2020 volgt een investeringsvoorstel met planning om tot de realisatie van vervanging hard-, en software te komen. In 2021 starten we met de vervanging.

8. We ontwikkelen een visie en uitgangspunten voor oeververdedigingen. Deze zijn om allerlei redenen aangelegd door diverse instanties, bedrijven en particulieren. Het betreft een complex dossier: er staan in het gebied vele honderden kilometers aan oeververdedigingen, onduidelijk is wie precies verantwoordelijk is voor het onderhoud; de onderhoudskosten lopen in de miljoenen euro's. Nadat deze visie bestuurlijk is vastgesteld, worden de benodigde uitgaven en capaciteit hiervoor geprogrammeerd in de tweede helft van de bestuursperiode.
9. Ook zullen we oeverschade aan 'zachte oevers' bezien in relatie tot schade aan kades en perceeloevers, en mede in relatie tot vaarverkeer.
10. We stellen in 2020 de legger kunstwerken voor de eerste keer vast, inclusief het hierbij behorende gebiedsproces. Het beleid rondom oeververdedigingen verwerken we in een latere versie.

II. We houden en brengen de watergangen op de afgesproken diepte: baggerwerken

De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

1. We baggeren in primair water

In 2020 baggeren we in 200 km aan watergangen en leveren 100 km op.

PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

Baggeren is een integrale wateropgave (zowel voor de waterkwantiteit als de waterkwaliteit). We voeren normaal gesproken jaarlijks 200- 250 km van het baggerprogramma uit. Grote zorg is het PFOS-dossier. Dit dossier leidt tot aanzienlijke vertraging in het baggerprogramma. Alle tracés worden nu onderzocht op PFOS. In juli heeft de Tweede Kamer een tijdelijk handelingskader vastgesteld. We hopen een herstart te maken eind 2019 en weer te gaan baggeren in 2020. Voorwaarde daarbij is dat de bevoegde gezagen het handelingskader vaststellen als beleidskader. Ook de uitkomsten van de PFOS-metingen zijn bepalend voor het uitvoeringstempo. Specifiek voor de gemeente Haarlemmermeer is het vinden van voldoende afzetlocaties een probleem.

2. We baggeren in overig water

Rijnland neemt het initiatief om ervoor te zorgen dat de overige oppervlaktewateren die in onderhoud zijn van derden binnen 15 jaar op diepte worden gebracht, inclusief de gewenste verdiepingsslag ten behoeve van de waterkwaliteit. Vanaf 2021 maken we hier exploitatiegelden voor vrij. In 2020 starten we met een representatieve praktijkproef om te kijken welke aanpak het beste werkt. Uitgangspunt is dat het onderhoud wordt uitgevoerd door de onderhoudsplichtigen, waarbij Rijnland middels een diepteschouw controleert of het onderhoud goed wordt uitgevoerd. In stedelijk gebied is het uitvoeren van het baggeronderhoud door particulieren echter lastig. Als particulieren daar niet zelf kunnen

baggeren, dan kan Rijnland het baggeren faciliteren (bij voorkeur uitgevoerd door de gemeente). De kosten verhalen we op de onderhoudsplichtigen, waarbij de mogelijkheid van een doelheffing en/of bijdrage van gemeenten wordt onderzocht.

III. We werken proactief samen, met name in de ruimtelijke ontwikkeling en bodemdaling

- We dragen bij aan het remmen van de bodemdaling. Een aanzienlijk deel van Rijnland heeft te maken met de consequenties van bodemdaling, met name in het veenweidegebied (16.000 ha). De gevolgen hiervan zijn groot voor bewoners en ondernemers, en variëren van verzakkende panden, wegen en rioleringen tot en met het niet meer optimaal kunnen benutten van gronden voor de landbouw, maar ook de uitstoot van CO₂. Als waterbeheerder zijn wij een belangrijke medespeler in dit complexe dossier. We zijn dan ook nauw betrokken bij de landelijke en regionale (kennis)programma's zoals de regiodeal, vitaal platteland en het klimaatakkoord. We vinden het essentieel dat er in ons gebied ook een samenwerkingsproject in het landelijk gebied met de direct betrokkenen wordt opgezet om te werken aan een wenkend perspectief.

We pakken het bodemdalingdossier proactief op, zoals in de binnenstad van Gouda en nemen daarnaast het initiatief voor een samenwerkingspilot in landelijk gebied. Rijnland reserveert hiervoor € 0,3 mln.

Ook werken we met Gouda aan een Kaderplan Bodemdaling Binnenstad met als doel de overlast door bodemdaling op de langere termijn te beperken. In 2020 wordt dit plan vastgesteld, naar verwachting in september. Daarna starten we met de nadere uitwerking en voorbereiding van de maatregelen. Afhankelijk van de keuze van de maatregelen duurt het mogelijk tien jaar voordat alle maatregelen zijn gerealiseerd.

- Vanzelfsprekend blijven we derden adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen, verlenen vergunningen en handhaven. We anticiperen op de nieuwe Omgevingswet en benutten omgevingsvisies en ook ontwikkelingen als verstedelijking of landbouwtransitie om onze opgaven aan andere maatschappelijke opgaven te koppelen.
- Samen met de gemeente Noordwijk starten we in 2021 met de werkzaamheden aan de Parallel Boulevard om de grondwateroverlast op te lossen.

PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

Door de ontwikkelingen rondom PAS zal het project naar verwachting een jaar later starten dan gepland (2020).

We beperken de gevolgen van wateroverlast

I. Onze opdracht uit de Waterwet en de provinciale verordening

Een van de belangrijkste tactische doelen is dat Rijnland de gevolgen van wateroverlast, nu en in de toekomst, zoveel mogelijk wil beperken. Dit doen we onder meer door alle polders uiterlijk in 2027 te laten voldoen aan de provinciale normen voor wateroverlast en door de aanleg van bergingslocaties.

- Voor 2020 liggen we goed op koers: aan het einde van het jaar voldoet 75% van ons watersysteem aan de normen voor bescherming tegen wateroverlast. In 2023 is dit circa 85%. Onze werkwijze is participatief, het gezamenlijk maken van het watergebiedsplan staat centraal. Voor 2020 staan de volgende activiteiten gepland:

De uitvoering van Vriesekoopschepolder wordt afgerond. In Gouda gaan we verder met de integrale aanpak van wateroverlast en bodemdaling, onder andere door vaststelling van het Kaderplan. In de Veender- en Lijkerpolder starten we een integrale aanpak met o.a. gemeente en projectontwikkelaars voor een duurzaam waterbeheer in de nieuwe woningbouwlocaties. Voor circa vijftien polders wordt de planfase voor Benoorden en Bezuiden de

Wijde Aa afgerond. We gaan door met de uitvoering in Boskoop.

- Eind 2020 is de waterberging De Nieuwe Driemanspolder gereed (capaciteit 2 mln m³, omvang 300 ha). We starten met de aanleg van de piekberging in de Haarlemmermeer (1 mln m³, 65 ha) die we in 2023 zullen opleveren.

II. Onze opdracht uit het Deltaplan

De meest recente klimaatscenario's van het KNMI en de studies van het IPCC, het klimaatpanel van de Verenigde Naties laten zien dat de klimaatontwikkelingen sneller gaan dan gedacht. De overheden hebben dit vertaald in een Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie dat naast wateroverlast ook over droogte, hitte en overstroming gaat. Rijnland pakt uiteraard dit plan proactief op en maakt extra werk van de regionale samenwerking in werkregio's en coalities rond de verstedelijkingsopgave.

De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

- We stellen in 2020 een integrale visie op klimaatadaptatie op via de BOB-systematiek. Deze visie is zowel inhoudelijk (wat zijn de mogelijke gevolgen en wat betekent dat voor Rijnland), als procesmatig (hoe kunnen we deze uitdagingen het beste samen met de omgeving oppakken, welke maatregelen en risico's komen bij de diverse stakeholders te liggen en welke rol moet/kan Rijnland

daarin nemen).

- We ondersteunen en werken samen met gemeenten aan stresstesten en risicodialogen, die de kwetsbaarheid voor de klimaatopgave in beeld brengen. Deze testen en dialogen vormen de basis voor gezamenlijk uit te werken strategieën. De klimaatatlas is hierbij een goed hulpmiddel.

III. Energieneutraliteit

Dit programma draagt ook in 2020 bij aan energieneutraliteit door, naast energiebesparing bij renovaties, de aansturing van gemalen slim energiezuinig te maken. Daarnaast willen we de warmte uit het watersysteem op een innovatieve en ondernemende wijze ontsluiten ten behoeve van de energietransitie (TEO). We faciliteren haalbaarheidsonderzoeken en participeren onder andere actief in het project Katwijk Hoornes.

We zorgen voor voldoende zoet water

De huidige capaciteit van de Klimaatbestendige Water

PROGRAMMA VOLDOENDE WATER

Aanvoer (KWA+) voldoet in de toekomst niet meer. De uitdagingen zijn onder meer de klimaatverandering aanpakken, de bodemdaling remmen en hittestress beperken.

Voor 2020 heeft Rijnland het volgende afgesproken:

- Samen met Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden realiseert Rijnland het KWA+-project, dat zorgt voor een uitbreiding van 7 m³/s naar ten minste 15 m³/s (t/m eind 2023). Verschillende trajecten bevinden zich in 2020 in de uitvoeringsfase. De realisatie van het traject Leidsche Rijn-Oude Rijn wordt naar verwachting in 2020 afgerond. Andere KWA+-projectdelen worden nog in 2021-2023 uitgevoerd (Enkele Wiericke, Polsbroek, Doorslagsluis, baggeren Gekanaliseerde Hollandse IJssel).
- Rijnland onderzoekt in 2020 samen met de buurwaterschappen en Rijkswaterstaat welke verdere optimalisaties in de aanvoerroutes (KWA, doorvoer Krimpenerwaard) mogelijk zijn.
- Een ander aandachtspunt is de zoutindringing via de Grote Sluis van Spaarndam. We sturen actief op het voorkomen van extra zoutaanvoer door de komst van de nieuwe Zeesluis. Andere mogelijke verbetermaatregelen zijn slimmere doorspoelroutes, zoetwateropslag in de bodem, afvangen van brakke kwel, aanpassing teeltwijzen en meer adaptief inzetten van de aanvoerroutes.

Financieel

Voldoende water, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Bruto investeringen, excl. baggeren	40,5	28,6	28	24	24	104
Exploitatiekosten, incl. kap.lasten	56,1	53,6	66	69	69	258

Investeringsen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2020 zijn voor realisatie van de beide piekbergingen (€ 10 mln), de renovatie van poldergemalen (€ 8 mln) en de watergebiedsplannen (€ 6 mln).

Exploitatie

De belangrijkste netto exploitatiekosten 2020 zijn:

- Baggeren, onderhoudsbaggeren en afronden baggerclusters, € 7,6 mln
- Onderhoud/assetmanagement aan waterlopen en kunstwerken € 16,1 mln
- Bouw, aanleg en verwerving van kunstwerken en waterlopen € 10,1 mln
- Themaplannen, gebiedsgerichte plannen en peilbesluiten € 7,7 mln
- Bediening van kunstwerken € 6,7 mln
- Vergunningen en handhaving € 4,2 mln

Ontwikkeling

De exploitatiekosten in 2020 dalen per saldo met € 2,5 mln t.o.v. de programma-begroting 2019.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- Lagere baggerkosten in verband met PFOS-dossier (- € 6,9 mln). Vanaf 2021 maken we een begin met inhalen van de opgelopen achterstand.
- lagere kapitaallasten door gunstige renteontwikkeling en latere oplevering van projecten (-€ 1,6 mln)
- hogere personeelslasten als gevolg van loonkostenontwikkeling en capaciteitsuitbreiding conform coalitieakkoord (+€ 2 mln).
- meerkosten correctief onderhoud inclusief onderzoek hiernaar (+€ 1,8 mln).
- hogere energiekosten begroot door tariefstijging en verschuiving vanuit programma Schoon en Gezond water (+€ 1 mln).
- minder geactiveerde personeelskosten als gevolg van besluit om minder uren te activeren (+ € 0,8 mln).
- conform het coalitieakkoord is voor bodemdaling € 0,3 mln extra begroot.

De sprong van 2020-2021 en verder van € 13 mln is grotendeels het gevolg van het wegwerken van achterstanden van reguliere baggerwerken vanaf 2021.

PROGRAMMA

SCHOON EN GEZOND WATER

Portefeuillehouders: *Waldo von Faber en Sjaak Langeslag*

Resultaatmanager: *Marja van Keulen*

DOEL

Zorgen voor schoon en gezond water voor landbouw, natuur, woonomgeving en recreatie, zonder te veel vervuilende stoffen en voedingsstoffen

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2020

- 1 Start van de realisatie van de KRW2-slibvang in de Langeraarze Plassen: aanbesteding afgerond in 3^e kwartaal van 2020.
- 2 Realisatie van nogmaals ca. 2 km natuurvriendelijke oevers Westeinderplassen en Bovenlanden afgerond (KRW2).
- 3 Realisatie KRW2-maatregelen Nieuwe Meer afgerond (aanleg vooroevers).
- 4 Planvaststelling en uitvoeringskrediet KRW2 Zoetermeerse Plas en Zoetermeer.
- 5 Inspraak organiseren op de doelen en maatregelen voor de KRW3-periode en aanbieding aan de provincie.
- 6 Vervolgaanpak blauwalgproblemen vaststellen
- 7 Alle 42 zwemwaterlocaties minstens 'aanvaardbaar' en bij terugval tot onder dit predicaat binnen 1 jaar weer op orde.
- 8 We maken een plan van aanpak biodiversiteit
- 9 Een geactualiseerde aanpak landbouwemissies wordt bestuurlijk vastgesteld.
- 10 We leveren een gerenoveerde Kock van Leeuwensluis op.

KENTALLEN

EFFECTMONITOR 2018

DOEL 2020

DOEL EIND 2023

40 KRW-waterlichamen (grote meren, plassen, vaarten)	28% voldoet deels*	35% deels*	40% deels*
42 zwemwaterlocaties	39 positief zwemadvies	42	42
12.000 km watergangen			

TOTAAL €

Investerings 2020	€ 7,4 mln
Exploitatie 2020	€ 10,4 mln

* Volgens de KRW moeten we aan fysische-chemische eisen voldoen (40 prioritaire stoffen, o.a. zware metalen, gewasbeschermingsmiddelen en PAK's) en aan per waterschap bepaalde ecologische doelen (vispopulatie, waterplanten, etc.). Het gaat om het ecologische deel.

PROGRAMMA SCHOON EN GEZOND WATER

Doel

Schoon en Gezond water is in de dichtbevolkte waterrijke delta van West-Nederland belangrijk. Zowel voor de mens, de natuur, als de bedrijven. Samen met onze partners werken we er hard aan, maar desondanks gaan de waterkwaliteit en ecologie nog niet voldoende vooruit om de Europese afspraken (goede toestand in 2027) te halen. Daar komt bij dat er maatschappelijke drive is om de achteruitgang in biodiversiteit te stoppen en ook Rijnland wil daaraan een bijdrage leveren.

Wat doen we daarvoor?

- We stimuleren vermindering van watervervuiling
- We beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch
- We realiseren schone meren, plassen en natuurgebieden
- We maken zwemwaterlocaties schoon en veilig

Wij stimuleren vermindering van de watervervuiling

De VV heeft in maart 2018 besloten over de aanpak van de waterkwaliteit ([Kijk op Waterkwaliteit](#)). Naast volop inzet in de KRW-wateren, is besloten tot meer aandacht voor alle polderwateren. Daarom krijgt waterkwaliteit ook alle aandacht in watergebiedsplannen. Om de waterkwaliteit in de polders te verbeteren, is samenwerking nodig. We spannen ons daarom in voor toenemende samenwerking met de agrarische sectoren en met natuurorganisaties en recreatiebeheerders. Ons vertrekpunt is, onder meer, het Deltaplan Agrarisch

Waterbeheer (DAW). Afgelopen jaar is vastgesteld dat het DAW een impuls kan gebruiken. Daarom is Rijnland hard bezig met de sectoren te verkennen hoe we tot meer effectieve maatregelen en concrete afspraken kunnen komen. Dit zal uitmonden in een actualisatie van de aanpak van landbouwemissies, waarover het college de VV in de eerste helft van 2020 zal informeren. Naast samenwerking vervult ook toezicht een belangrijke rol in de reductie van emissies. Dit betreft toezicht op vergunde emissies, op het naleven van middelvoor-schriften, etc.

Wij beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch

Een goede inrichting, een goed beheer en goed onderhoud van wateren vormt een essentiële voorwaarde voor het verbeteren van de waterkwaliteit en ecologie. We blijven daarom inzetten op diversiteit bij het maaien en schonen van de watergangen, en zullen particulieren en bedrijven stimuleren om dat ook te doen. Voor 'Schone sloten' (kleine wateren en overige wateren) wordt gezocht naar een praktische aanpak. We onderzoeken de huidige stand van de biodiversiteit in en rond de wateren en Rijnlands assets. De subsidieregeling 'Natuurvriendelijke oevers' was in 2019 overtekend en er wordt gerekend op volledige uitnutting van het jaarlijkse subsidiebudget in 2020. Bij het renoveren van poldergemalen blijven we werken aan visveiligheid en vismigratie. In 2018 waren 102 poldergemalen visveilig. Met de verwachte 10-15

poldergemaalrenovaties per jaar loopt dat getal in 2020 op naar ruim 110. In 2023 zouden bijna 150 gemalen visveilig moeten zijn. Met afronding van de vispassage bij boezemgemaal Spaarndam zal in de loop van 2020 bij alle boezemgemalen een vismigratievoorziening gerealiseerd zijn.

We hebben samen met de andere waterschappen en Stowa studies opgezet naar de invloed van exoten op het watersysteem, waaronder de rivierkreeft, waarvan de eerste resultaten begin 2020 bekend worden.

Wij realiseren schone grote wateren (KRW)

De Europese Unie heeft in 2000 de [Kaderrichtlijn Water](#) (KRW) vastgesteld met als doel de kwaliteit van het water en het leven in en op het water, te beschermen en verbeteren. In Nederland hebben de overheden hierover afspraken gemaakt in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003). De aanpak richt zich in drie periodes van elk 6 jaar vooral op de grotere meren, vaarten en waterrijke polders, de zogenoemde waterlichamen. Uiterlijk in 2027 moeten deze waterlichamen in "goede toestand" verkeren. Binnen Rijnland gaat het om 40 waterlichamen. In de KRW2-periode (2016-2021 nemen we er daarvan 8 onderhanden. (In de KRW1-periode zijn 7 waterlichamen aangepakt, door natuurbeheerders of door Rijnland.)

De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

- We bereiden maatregelen voor en voeren deze uit in de voor KRW2 geprioriteerde waterlichamen:

➔ PROGRAMMA SCHOON EN GEZOND WATER

Langeraaarse plassen, regio Aalsmeer-Amstelveen, regio Zoetermeer, De Wilck (gereed 2023).

- We werken aan de beleidsvaststelling en programmering KRW3 (gereed eind 2020).
- Om in 2027 voldoende voortgang te hebben geboekt in de voor de KRW3-periode resterende 25 waterlichamen, starten we in 2021 met de voorbereidingen voor de uitvoeringsperiode 2022-2027.
- We zoeken actief naar meekoppelkansen in en rond de KRW-waterlichamen (KRW-synergie).

In de programmering KRW3 zitten 25 waterlichamen waarvoor nog niet eerder een aanpak met een maatregelenpakket in een uitvoeringsprogrammering is opgenomen. Er is voor deze nog vast te stellen programmering een raming voor de jaren 2022-2027 in het MJP opgenomen van 41 mln euro, conform het coalitieakkoord.

In lijn met het VV-besluit Kijk op Waterkwaliteit van 28 maart 2018 zetten we het lopend waterkwaliteitsprogramma voort. Ten aanzien van ons KRW-programma doen wat we hebben afgesproken. We zetten nadrukkelijk in op maatregelenpakketten die daadwerkelijk tot doelbereik van de KRW-doelen leiden.

We maken zwemwaterlocaties schoon en veilig

De Europese Unie heeft in 2006 de Europese Zwemwaterrichtlijn vastgesteld om de gezondheid van zwemmers te beschermen via schoner zwemwater.

De zwemwaterrichtlijn geeft normen voor de bacteriologische kwaliteit van het water. Alle zwemwaterlocaties moeten minimaal voldoen aan de categorie “aanvaardbaar”. Binnen Rijnland liggen 42 officiële zwemwaterlocaties. Deze moeten ook in 2020 en in de jaren daarna alle 42 voldoen aan de categorie ‘aanvaardbaar’.

De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

- We meten de kwaliteit en rapporteren hierover aan de provincies.

- Samen met belanghebbenden werken we aan het verbeteren van locaties die blijken niet meer te voldoen.
- We onderzoeken wat er nodig is om locaties van “aanvaardbaar” naar “goed” of “uitstekend” te krijgen. Ook weer samen met andere belanghebbenden.
- We trekken conclusies uit drie jaar pilots blauwalgbestrijding. Ruim 20 van de zwemwaterlocaties zijn gevoelig voor blauwalgbloei in warme perioden, vanwege de hoge voedselrijkdom van de zwemwateren. Een plan voor vervolgaanpak wordt in de eerste helft van 2020 gepresenteerd.

PROGRAMMA SCHOON EN GEZOND WATER

Waterrecreatie en vaarwegbeheer

Rijnland heeft 13 sluisen in eigendom en beheer. Hiervan worden er 3 door Rijnland bediend in opdracht van de provincies, voor beroeps- en recreatievaart. Aan de Zien-desluis, één van drie, wordt in 2020 door Rijnland gewerkt. Rijnland ontvangt voor dit onderhoud budget van de provincie.

Van de overige 10 zijn er drie buiten bedrijf (al geruime tijd afgesloten), twee zijn zelfbedienings-sluizen, vier worden bediend door een stichting of derden, en één wordt bediend door Rijnland. Deze laatste is de Kock van Leeuwensluis. De Kock van Leeuwensluis is in 2019 door aanzienlijke technische storingen vier weken van het vaarseizoen gestremd geweest. Een grote renovatie is nodig en wordt in 2020 uitgevoerd. Normaliter passeren ca. 10.000 recreatievaartuigen per jaar de sluis. Rijnland is bezig de meeste van deze 10 sluisen af te stoten naar gemeenten of andere partijen. Eerder zijn al 6 andere sluisen afgestoten (waarvan 5 naar de gemeente Alphen a/d Rijn).

Daarnaast is Rijnland vaarwegbeheerder van de doorgaande recreatieve vaarwegen, dat wil zeggen dat Rijnland het vaarwegprofiel onderhoudt en het beheer voert, zoals het afkondigen van stremmingen. De provincies onderzoeken in samenwerking met de waterschappen en gemeenten of het huidige regionale vaarwegen-netwerk uitgebreid kan worden. De resultaten hiervan komen naar verwachting in 2020 beschikbaar

Bovendien heeft Rijnland een klein budget beschikbaar om initiatieven op het gebied van watergebonden recreatie te stimuleren. Dit kunnen wandelpaden langs water, openbare vissteigers, informatieborden, en andere zaken zijn. Financiering mede vanuit programma Voldoende Water.

Financieel

Schoon en gezond water, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Bruto investeringen	5,1	7,4	10	7	10	34
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	9,7	10,4	11	12	12	45

Investerings

De belangrijkste investeringen in 2020 zijn voor de KRW-maatregelen (€ 4,4 mln), de clusters landbouw en planontwikkeling (€ 1,4 mln) en overige zaken als blauwalgenbestrijding, vispassages en doelen overig water (€ 1,5 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2020 zijn het monitoren van de waterkwaliteit (€ 4,5 mln), kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater (€ 3,1 mln), vergunningverlening en handhaving (€ 1,2 mln) en gebiedsgerichte- en themaplannen (€ 1,2 mln)

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2020 per saldo met € 0,7 mln t.o.v. de programmabegroting 2019. Dit komt hoofdzakelijk door een toename van de personeelslasten (+€ 0,8 mln) als gevolg van loonkostenontwikkeling en capaciteitsuitbreiding. Overige verschillen zijn hogere kosten voor bijdrage Aquon (+€ 0,1 mln), hogere correctieve onderhoudskosten (+€ 0,1 mln) en lagere elektriciteitslasten door een verschuiving naar het programma Voldoende Water (- € 0,3 mln).

PROGRAMMA

WATERKETEN

Portefeuillehouder: *Thea Fierens*
 Resultaatmanager: *Bas van Ooijen*

DOEL

Rijnland zuivert afvalwater van bedrijven en huishoudens. Zo doelmatig en duurzaam mogelijk, waarbij we toewerken naar terugwinning van energie en grondstoffen.

KENTALLEN

EFFECTMONITOR 2018

DOEL 2020

DOEL EIND 2023

Zuiveringsresultaat

53% conform lozingsnorm

75%

85%

Energieneutraliteit

49% (Rijnlandbreed)

57%

Streven 2025: 100%

We realiseren dit met 19 zuiveringen, 85 rioolgemalen en 270 km persleiding.

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2020

We zuiveren op 75% van de zuiveringen conform de Rijnlandse norm (maatwerkbesluit). Om dat te bereiken nemen we de volgende maatregelen:

- 1 We besluiten of we gaan renoveren of nieuwbouwen op awzi Haarlem Waarderpolder o.b.v. de business case.
- 2 We besluiten over de zuiveringsstrategie in regio het Groene Hart met daarin de keuze over het al dan niet centraliseren van 8 zuiveringen
- 3 We besteden de renovatie van awzi Zwanenburg aan.
- 4 We verminderen de werkvoorraad correctief onderhoud met 50% ten opzichte van 2019.
- 5 We maken een start met de omslag van correctief naar risicogestuurd onderhoud.

Daarnaast:

- 6 Zetten we een team van medewerkers uit de participatiewet in om – net als in 2019 – 5 locaties schoon, toonbaar en veilig te maken
- 7 Bouwen we op Leiden-Noord een medicijnrestverwijderingsinstallatie.
- 8 Stellen we een integrale visie op voor onze doelen voor circulariteit en maken de balans op of extra inzet nodig is om in 2025 100% energieneutraal te zijn.

TOTAAL €

Investerings 2020 € 43,6 mln

Exploitatie 2020 € 82,9 mln

PROGRAMMA WATERKETEN

Doel

Rijnland zuivert het afvalwater van inwoners en bedrijven. De normen waaraan we moeten voldoen staan in de z.g. maatwerkbesluiten. In Rijnlands gebied liggen veel kwetsbare natuurgebieden en plassen en daarom hebben onze zuiveringen veelal strengere normen dan andere waterschappen. We zuiveren zo doelmatig mogelijk, tegen zo laag mogelijke kosten. We maken daarbij altijd een afweging tussen beproefde en nieuwe technieken. We zuiveren zo duurzaam mogelijk. Onze nadere ambities op het gebied van duurzaamheid (energie, circulariteit) stellen we in 2020 vast. We zoeken continu een balans tussen zuiveringsresultaat, doelmatigheid en duurzaamheid. Samen met onze partners.

We zuiveren en transporteren afvalwater op doelmatige wijze

In 2018 voldeed de helft van de zuiveringen aan de normen uit het maatwerkbesluit, in 2019 voldeed twee derde. We streven ernaar dat in 2020 driekwart voldoet en in 2023 85%. Belangrijkste oorzaak van het niet volledig voldoen is de staat van onze installaties en we zetten daarom flink in op het op orde krijgen én houden van die installaties. We maken hierbij onderscheid tussen principiële studies en businesscases, grote renovaties, en groot en dagelijks onderhoud. We hebben hiervoor extra middelen beschikbaar gesteld voor de komende jaren. De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

- We nemen begin 2020 een besluit of we Haarlem Waarderpolder gaan nieuwbouwen of renoveren. Daarna volgt de uitwerking van deze keuze en de aanbesteding. We verwachten het project af te ronden in 2025.
- We ronden in 2020 een regiostudie af over de vraag of we de zuiveringen in het Groene Hart gaan samenvoegen tot één grote, nieuwe zuivering, of allemaal apart laten bestaan en gaan renoveren. Wellicht is een nadere uitwerking nodig van voorkeursvarianten en afhankelijk van de keuze voeren we op deze installaties de komende jaren vervangingen en onderhoudswerkzaamheden uit.
- We besteden in 2020 de renovatie van Zwanenburg aan, en verwachten het project, en de daarmee samenhangende sluiting van Haarlem Schalkwijk en Heemstede, in 2023 af te ronden.
- We ronden de laatste werkzaamheden op awzi Velsen in 2020 af en openen de vernieuwde installatie.
- We voeren diverse werkzaamheden uit op Leiden-Noord, waaronder de bouw van de medicijnverwijderingsinstallatie (zie verderop), en de renovatie van de slibgistingstoren en de elektrische installatie.
- Op diverse installaties, waaronder Katwijk, Lisse, Nieuwveen, Nieuwe Wetering, Bodegraven en de beide Alphense zuiveringen, bereiden we diverse werkzaamheden voor die we (deels) in 2020 al gaan aanbesteden en (deels) nog nadere uitwerking

vragen, zoals het vervangen van de elektrische installatie of de beluchting of het aanpakken van geurklachten.

- We vervangen en plaatsen in 2020 ca. 300 extra meetinstrumenten op de zuiveringen om beter te kunnen sturen vanuit de centrale proceskamer (CPK).
- We werken de helft van het correctieve onderhoudswerk (achterstanden) weg door het inzetten van de extra middelen uit het coalitieakkoord. De norm wordt dan 300 openstaande taken voor de assets van de waterketen.
- We maken een start met de transitie van correctief naar risicogestuurd onderhoud: op alle zuiveringen pakken we in een korte periode al het risicogestuurde onderhoud voor dat jaar in één keer op.

PROGRAMMA WATERKETEN

- We werken alle achterstanden in het databeheer weg en verbeteren het proces van aanleveren en verwerking van assetdata.
- We nemen hierin ontwikkelingen uit de digitale transformatie mee zoals Building Information Modeling (BIM).
- Naast de staat van de installaties vraagt ook het beheer en onderhoud van de terreinen aandacht. In 2019 hebben we vijf terreinen weer veilig, schoon en toonbaar gemaakt, mede met behulp van een team medewerkers uit de participatiewet. In 2020 en de jaren erna pakten we telkens vijf terreinen op, en we zorgen ervoor dat alle opgepakte terreinen ook netjes blijven.
- In 2020 voeren we restpunten en verbeterpunten van het project Proces Automatisering (PA) uit.
- We stellen ook een visie op voor een vervolg op PA waardoor we meer installatieonderdelen centraal kunnen aansturen. We nemen hierin de ontwikkelingen uit de digitale transformatie mee.
- In 2020 loopt een pilot waarin we onderzoeken hoe datagedreven conditiebepaling van de assets kan bijdragen aan slimmer onderhoud aan de assets.

We verduurzamen de afvalwaterverwerking

De waterketen verbruikt ca 75% van alle energie van Rijnland en binnen de waterketen gebruikt de beluchting ongeveer de helft van de energie. Logisch dus om daar te zoeken naar energiebesparingsopties. In de waterketen hebben we ook kansen om energie op te wekken. En om grondstoffen terug te winnen en zo een stap te zetten

richting circulariteit. De belangrijkste maatregelen in de planperiode zijn:

- In 2020 bouwen we een medicijnverwijderingsinstallatie op Leiden-Noord. De locatiekeuze voor de tweede installatie hangt af van de uitkomsten van de business case van Haarlem Waarderpolder begin 2020.
- In 2023 besluiten we of we ook medicijnresten gaan verwijderen op andere locaties. We nemen hierin de (on)mogelijkheden van een aanpak aan de bron ook mee.
- In 2020 nemen we een besluit hoe we verdergaan met de energietransitie waarbij we voortborduren op discussie over energieneutraliteit in de VV van maart 2018. Dit besluit vormt daarmee Rijnlands aandeel van het “bod” dat de regio’s aan het Rijk doen in de zogenoemde Regionale EnergieStrategie (RES).
- Energiebesparende en/of -opwekkende maatregelen nemen we mee bij elke (grootschalige) renovatie. Maatregelen tegen hoge meerkosten nemen we expliciet in de besluitvorming mee. Bijvoorbeeld: in de besluitvorming rond Zwanenburg in het voorjaar van 2020 leggen we expliciet de optie om zonnepanelen te plaatsen voor.
- In 2020 bepalen we in een bestuurlijk proces onze (verdere) ambities en strategie richting de circulariteit.
- In 2023 nemen we op basis van een op te stellen

business case, een besluit of we grondstoffen willen terugwinnen via een te bouwen grondstoffenfabriek, bijvoorbeeld op Haarlem Waarderpolder.

- Via HVC werken we aan het terugwinnen van fosfaat uit zuiveringsslib door Ecophos in Duinkerke, en we onderzoeken alternatieven hiervoor omdat niet duidelijk is wanneer dit operationeel zal zijn.

“In de waterketen hebben we ook kansen om energie op te wekken. En om grondstoffen terug te winnen en zo een stap te zetten richting circulariteit.”

PROGRAMMA WATERKETEN

Financieel

Waterketen, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Bruto investeringen	31,8	43,6	61	56	55	216
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	79,0	82,9	83	85	92	344

Investeringen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2020 zijn voor:

- De cluster Zuid-Holland met de renovaties van awzi's Nieuwe Wetering en Leiden Noord (incl. verwijdering medicijnresten), € 13 mln;
- De cluster Noord-Holland met de renovatie/uitbreiding awzi Zwanenburg, € 13 mln;
- Vernieuwing van awzi Velsen I en II (€ 4 mln), vervanging van meetinstrumenten (€ 2 mln) en procesautomatisering (€ 1 mln).
- Toekomstig werk assetmanagement voor zuiveringsinstallaties waaronder renovatie awzi Haarlem Waarderpolder (€ 8 mln, zie uitsplitsing in investeringsbijlage) en afvalwatertransportsystemen (€ 3 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2020 zijn de awzi's, de afvalwatertransportsystemen en de slibinstallaties voor wat betreft: bouw en verwerving (€ 29,2 mln), beheer (€ 24,9 mln) en onderhoud (€ 16,2 mln). Verder is er voor de behandeling van afvalwater

€ 9,1 mln en voor plannen afvalwaterketenbeleid € 2,1 mln opgenomen.

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2020 per saldo met € 3,9 mln t.o.v. de programmabegroting 2019. De voornaamste oorzaken zijn:

- Hogere onderhoudskosten door meer correctief onderhoud conform coalitieakkoord: + € 2,2 mln
- Verkennend onderzoek- en advieskosten (2019: via investering) : + € 1,0 mln
- Lagere opbrengst geactiveerde lasten als gevolg van besluit om minder uren te activeren: + € 1,0 mln
- Hogere elektriciteitskosten door met name tariefstijging: + € 0,8 mln
- Hogere kosten slibverwerking: + € 0,3 mln
- Hogere personeelslasten als gevolg van loonkostenontwikkeling en capaciteitsuitbreiding: + € 0,5 mln
- Hogere te betalen bijdrage aan Aquon: +€ 0,1 mln

Hiertegenover staan lagere kapitaallasten door gunstige renteontwikkeling en latere oplevering van projecten

(- € 1,5 mln), lagere kosten voor aanschaf van meet- en regelsystemen (- € 0,2 mln) en lagere te betalen bijdrage grensoverschrijdend afvalwater (-€ 0,3 mln).

Het coalitieakkoord spreekt ambities uit over de samenwerking met onze omgeving en het verbinden van onze kerntaken met de nieuwe taken van een maatschappelijk verantwoorde overheid. Hieronder gaan we kort in op hoe we dit aanpakken. De bijbehorende concrete maatregelen, resultaten en kosten brengen we zoveel mogelijk onder in onze primaire programma's. De overkoepelende en ondersteunende activiteiten vallen onder het programma BOD.

WE WERKEN PROACTIEF SAMEN MET ONZE OMGEVING

We bevorderen samenwerking en smeden coalities, met ondernemerschap en creativiteit, denken daarbij gebiedsgericht, met een brede aanpak, die per gebied anders is.

1. We starten een publiekscampagne om waterbewustzijn te bevorderen

Komend jaar werken we verder aan het versterken van het waterbewustzijn. We doen dat vanuit verschillende invalshoeken. Educatie richten we op middelbare scholieren en het hogere onderwijs. We vertellen over de rol van het hoogheemraadschap en het belang van watermanagement voor ons gebied. Ook gaan we onderzoeken hoe we een nieuwe visie op educatie kunnen maken die integraal onderdeel is van het werk van ons waterschap en die past bij de moderne samenleving.

En we werken met een poule van vrijwilligers om het verhaal van Rijnland verder te brengen. We sluiten aan bij landelijke campagnes. Ook kijken hoe we een regionale vertaling kunnen maken, net als bij de verkiezingscampagne van dit jaar. We gaan met de bestuurders in overleg hoe we de realisatie van het WBP6 kunnen aangrijpen om in de vijf accountgebieden specifiek aandacht voor water te creëren. Het versterken van waterbewustzijn speelt een rol in alle bestuursprogramma's. Zie verder programma BOD.

2. We ondersteunen maatschappelijke initiatieven van inwoners, bedrijven en scholen

We sluiten aan op de creativiteit, innovatie en ondernemerschap van onze inwoners, dragen we bij aan een klimaatbestendige leefomgeving en vergroten we het waterbewustzijn. We bieden de komende vier jaar ruimte om daarmee te experimenteren. In 2019 loopt er een pilot om een waarderingskader en werkprocessen te ontwikkelen. In 2020 gaan we de pilot in de interne organisatie verankeren. Ieder jaar steunen we ten minste vijf scholen met een groenblauw schoolplein. Ook onderzoeken we de koppeling met het innovatiefonds en de regeling voor recreatief medegebruik. Speelt een rol in de primaire programma's en in programma BOD.

3. We sluiten aan bij nationale, regionale en lokale trajecten

We hebben een actief netwerk op nationaal, provinciaal, regionaal en lokaal niveau. Hieronder volgen enkele voorbeelden.

- We hebben strategische samenwerkingsagenda's met gemeenten Velsen, Bloemendaal/Heemstede,

Katwijk/Dunea, Gouda, Zoetermeer, Leiden, Oegstgeest, Haarlemmermeer en Schiphol TradePark. Er komt een agenda, samen met Delfland, voor de gemeente Leidschendam-Voorburg. In de aanpak van overlast door bodemdaling werken we in de coalitie 'Gouda stevige stad' samen met overheden, kennisinstellingen en bewoners.

- In de regionale agenda Hart van Holland zijn we betrokken bij de Omgevingsvisie 2040.

- We werken in de Metropool Regio Amsterdam en in via het Bouwconvenant Zuid-Holland samen met overheden en relevante partijen uit de bouwsector aan klimaatbestendige verstedelijkingsafspraken.
- We participeren actief in landelijke trajecten zoals de Deltaprogramma's en het Klimaatakkoord en nemen deel aan internationale samenwerking in Unieverband.

Betreft alle bestuursprogramma's.

4. We gaan gebiedsgericht aan de slag

“We willen nadrukkelijk onze wateropgaven verbinden met wat er in de omgeving speelt. Gebiedsgericht denken is de sleutel voor succesvolle samenwerking.”

De vorige bestuursperiode is er een succesvolle start gemaakt met een integrale gebiedsbenadering. Deze aanpak wordt nu uitgebouwd. Gebiedsgericht werken krijgt een extra impuls via de gebiedsaccounts van de portefeuillehouders. In de watergebiedsplannen gaan we naar een integrale gebiedsgerichte aanpak waarbij we onze wateropgaven waar mogelijk koppelen aan de (maatschappelijke) doelen van onze omgeving. Waterkwantiteit en -kwaliteit worden integraal benaderd. In een meer programmatische aanpak wordt op basis van een risicobenadering meer rekening gehouden met de urgentie van de reeds in voorbereiding

zijnde werkzaamheden en gebieden, en wordt een betere afweging gemaakt ten aanzien van nog niet opgepakte gebieden en knelpunten in de keten. Dit speelt in alle programma's, en vooral in programma Voldoende Water.

5. We pakken het klimaatdossier proactief op

Zie hiervoor het programma Voldoende Water.

6. We pakken het bodemdalingdossier proactief op en nemen het initiatief voor een pilot in landelijk gebied

Een aanzienlijk deel van Rijnland heeft te maken met bodemdaling en de gevolgen daarvan, waaronder ook de uitstoot van CO₂-emissies in veenweidegebied. Wij zijn een belangrijke medespeler in dit dossier en doen actief mee met landelijke en regionale programma's. We zijn actief in Gouda en starten een pilot in het landelijk gebied.

Zie hiervoor verder het programma Voldoende Water.

7. We bereiden ons voor op de toekomst

We werken samen met externen aan het vervolg van Waterbedrijven van de Toekomst, de beweging waartoe Dunea en Rijnland hebben opgeroepen. We richten een communicatieplatform Value4Water.nl op, voeren pilots uit en doen onderzoek naar de tien belangrijkste trends en ontwikkelingen.

Samen met de Universiteit Leiden ontwikkelen we een multidisciplinair onderzoeksprogramma “Water values and radical resilience: Towards future proof deltas”. Het onderzoeksvoorstel zal volgend jaar ter financiering worden voorgedragen bij de NWO (looptijd 6-8 jaar, budget 5 miljoen euro).

We werken samen in strategische allianties, waarbij opgaven van Rijnland en opgaven van andere organisaties gezamenlijk worden opgepakt. Voorbeeld hiervan is het project Valkenburg.

De strategische, Rijnlandbrede activiteiten zijn opgenomen in programma BOD.

WE VERBINDEN ONZE KERNTAKEN MET DE NIEUWE TAKEN VAN EEN VERANTWOORDE OVERHEID

In overeenstemming met het coalitieakkoord integreren we de nieuwe taken van een maatschappelijk verantwoorde overheid in onze programma's. "Als waterschap staan we midden in de maatschappij. Onze bijdrage gaat verder dan de zorg voor goed water alleen."

1. We dragen actief bij aan de energietransitie en streven naar energieneutraliteit in 2025

In 2020 maken we de balans op en kijken we of extra inzet nodig is om de doelstellingen te kunnen halen: wat willen we bereiken en wanneer, hebben we hiervoor aanvullende maatregelen nodig, en hoe willen we dit doen? Hierbij betrekken we de rol van Rijnland in aquathermieprojecten en de energieontwikkelingen in onze omgeving. De uitkomst gebruiken we voor het Rijnlands aandeel van het "bod" dat de regio's aan het Rijk doen in de zogenoemde Regionale Energie Strategie (RES). Zie verder de programma's Waterketen en BOD.

2. We bepalen onze ambitie voor het thema circulaire economie

In 2020 bepalen we op welke wijze Rijnland kan bijdragen aan 'Nederland circulair'. We stellen een integrale bestuurlijke visie via de BOB-systematiek. We bereiden circulariteit voor in het programma BOD maar het zal effect hebben op alle bestuursprogramma's.

3. We stellen een visie op voor digitale transitie

Digitale ontwikkelingen gaan snel en bieden kansen om de opgaven van Rijnland op een nieuwe effectieve manier vorm te geven en meer publieke waarde te creëren. Producten, diensten, de wijze van dienstverlening en processen zullen de komende jaren ingrijpend veranderen. Iedere Rijnlander, van bestuurder tot medewerker, en ook ingelanden, bedrijven en partners hebben met deze veranderingen te maken. In 2020 stellen we een integrale bestuurlijke visie op via de BOB-systematiek. Zie verder: programma BOD.

4. We zijn een modern waterschap, dat in houding en gedrag de maatschappij weerspiegelt

We werken maatschappelijk verantwoord

In 2020 en daarna voeren we de vastgestelde actieplannen uit voor Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) en Duurzame Grond-, Weg- en Waterbouw (DGWW). Dit betekent dat we bij het (ver)bouwen, onderhouden en inkopen rekening houden met maatschappelijke criteria die zijn afgesproken in Unieverband (DGWW) en ons inkoopbeleid. Betreft bestuursprogramma BOD.

We voeren een modern HR-beleid

We willen een goede, sociale werkgever zijn, sturend een divers medewerkbestand, en toekomstgericht is, onder meer door trainees en stagiaires op te leiden. Hoe we dit doen staat verder uitgewerkt in programma BOD.

We werken internationaal samen

Door internationale samenwerking geven we invulling aan enerzijds ideële en anderzijds HRM-doelstellingen zoals de ontwikkeling van competenties van medewerkers. Samen met de Unie van Waterschappen werken wij aan internationale projecten onder de naam Dutch Water Authorities (DWA) en in het kader van de Blue Deal (2018-2030).

We gaan naar één loket

We bevorderen de 1-loketgedachte zoals bedoeld in de omgevingswet. Hierbij zijn we duidelijk welke verantwoordelijkheid Rijnland draagt en welke verantwoordelijkheid een medeoverheid. Dit komt tot uiting in alle programma's en met name in programma BOD (klantencontact).

WE ZORGEN VOOR EEN EFFECTIEVE BESTURING, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING

WE ZORGEN VOOR EEN EFFECTIEVE BESTURING, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING

Een deel van Rijnlands activiteiten zijn overkoepelend of ondersteunend aan de hele organisatie. Voor zover deze activiteiten niet vallen onder één van de primaire programma's (hoofdstuk 1) zijn deze ondergebracht in bestuursprogramma BOD. Door het andere karakter van dit programma, met een veelheid aan uiteenlopende activiteiten, wijkt de opzet van dit hoofdstuk af van de primaire programma's.

PROGRAMMA BESTUUR, ORGANISATIE EN DIENSTVERLENING

*Portefeuillehouder: Rogier van der Sande,
Marco Kastelein en Ineke van Steensel
Secretaris, algemeen directeur: Caroline van de Wiel*

DOEL

Rijnlandbrede sturing en ondersteuning, gericht op het realiseren van de doelen uit WBP5 en coalitie-akkoord, middels een effectieve en efficiënte organisatie

KENTALLEN

- Ca. 750 medewerkers, werkend aan o.a. beleid, projecten, beheer, onderhoud en bedrijfsvoering
- 2.137 beheerde ICT-devices bij Rijnland, waarvan 724 vast en 1.413 mobiel
- 8.000 maal telefonisch klantencontact per jaar, waarvan 3.500 incidentmeldingen

BELANGRIJKSTE RESULTATEN 2020

De volgende actie- en aandachtspunten zijn bewust op hoofdlijnen weergegeven. Het verband tussen gewenste effecten en afgesproken resultaten is voor het BOD-programma niet altijd in korte, bestuurlijk relevante prestaties weer te geven.

1 We vergroten het waterbewustzijn

Indicatoren: 25% groei gem. aantal volgers op social media; 90% van klantcontacten en incidentmeldingen binnen 2 weken correct afgehandeld (zie hoofdstuk 2.1).

2 We werken aan de digitale transformatie

Indicatoren: meerdere pilots afgerond om processen te digitaliseren (zoals de digischouw en afvlakken van toevoer awzi's); medewerkers bewuster gemaakt van wat digitale transformatie voor hun specifieke werk betekent; integrale bestuurlijke visie vastgesteld via een BOB-traject (zie hoofdstuk 2.3).

3 We zorgen ervoor dat onze medewerkers klaar zijn voor de toekomst

Doel: we hebben de goede mensen en krijgen vacatures vervuld. Op sommige plekken is dit moeilijk, we vangen dit op door zoveel mogelijk medewerkers voor te bereiden op veranderingen en door onze opleidingen (Aquademie), het

loopbaanbeleid (Loopbaanlab) en plaats te bieden aan trainees en stagiaires. Indicatoren: aantal openstaande vacatures; aantal leerwerkplekken uitgebreid van 5 naar 8.

4 We zijn een aantrekkelijke, sociale werkgever met een divers medewerkersbestand

Indicatoren: 3,8% max. gem. ziekteverzuim; 7,7 extra participatiewetbanen (totaal 22,7); 3 statushouders (voortzetting).

5 We werken met ICT en informatie die betrouwbaar, veilig en robuust is

a) Bedrijfszekerheid: netwerkbeschikbaarheid 24/7; uitvoering van een jaarlijkse uitvaltest van de server en belangrijke applicaties;
b) Veiligheid tegen hacks en ander misbruik: voldoen aan volwassenheidsniveau 3 van Baseline Informatieveiligheid Overheden (BIO); houden van penetratietesten; inzet van een ethical hacker; actueel houden van de discipline bij medewerkers en bestuurders om de wachtwoorden geregeld te vernieuwen en schermen te sluiten.

De overige actiepunten betreffen reguliere ondersteunende werkzaamheden die weliswaar onontbeerlijk zijn voor een goede bedrijfsvoering, maar in 2020 geen extra bestuurlijke aandacht vergen.

TOTAAL €

Investerings 2020	€ 2,0 mln
Exploitatie 2020	€ 34,2 mln

We vergroten het waterbewustzijn

(v.d. Sande)

Rijnland constateert dat onze omgeving nog niet voldoende doordrongen is van de noodzaak (en/of nog niet bereid is) om ons gebied klimaatbestendig in te richten en dat we hier tegen grenzen aanlopen. We sluiten weliswaar in 2020 opnieuw aan bij campagnes zoals de Week van het Water, the Battle of the Beach of Geen vet in het riool, maar extra impulsen zijn volgens het coalitieakkoord noodzakelijk. Het sleutelbegrip voor 2020 is dan ook het vergroten van onze zichtbaarheid. In 2020 maken we daarom werk van de volgende activiteiten:

1. We 'vertalen' landelijke, regionale en Unie-campagnes consequent naar Rijnlands gebied.
2. We vergroten ons publieksbereik online door in te spelen op nieuwsberichten en goede content. Indicator: aantal volgers op social media (10.500) vergroten met gemiddeld 25%.
3. We werken aan de toegankelijkheid voor onze ingelanden en handelen vragen en klachten goed af. Indicator: 90% van onze jaarlijks ca 8.000 klant-contacten en incidentmeldingen handelen we binnen twee weken correct af.
4. We maken werk van dialoogsessies, persgesprekken, debatten, vlogs en position papers.

We werken aan een digitale transformatie

(v. Steensel)

In de periode 2020-2023 zetten we binnen elk

bestuursprogramma digitale mogelijkheden in, zoals bijvoorbeeld bij de aansluiting op de Omgevingswet, de omzetting van correctief naar risicogestuurd onderhoud en bij procesverbeteringen in de waterketen. We worden als organisatie en bestuur wendbaarder om in te spelen op veranderingen en in de meeste processen en bestuurlijke voorstellen staat 'digitaal voorop'.

Tevens zorgen we dat medewerkers bewuster worden van wat de digitale transformatie van hen vraagt en individueel kan gaan betekenen, door middel van sessies met elk team. We leren van elkaar en werken samen met andere waterschappen, veelal met een centrale rol van Het Waterschapshuis. We stellen in 2020 een integrale visie op, via de BOB-systematiek.

We zorgen ervoor dat we vacatures vervuld krijgen en we een aantrekkelijke, sociale werkgever zijn

(v. Steensel)

We hebben te maken met krapte op verschillende arbeidsmarkten, vergrijzing en ander opgaven die we met goed werkgeverschap willen oppakken. Een sleutelbegrip daarbij is 'binden en boeien'. Enkele van de lopende activiteiten in 2020 zijn:

1. We stimuleren actief de loopbaan van iedere Rijnlander

Sinds 2019 maken we werk van een loopbaanlab om te zorgen voor de juiste persoon op de juiste plaats. Een hulpmiddel hierbij is de strategische personeelsplanning. Benodigde middelen zijn met name de

zogeheten frictiepot die bedoeld is voor de transitie van oude naar nieuwe functies door herplaatsing, omscholing, outplacement e.d. om zo in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Als richtlijn voor het dalende ziekteverzuim hanteren we een percentage van 3,8%.

2. We geven een impuls aan de benodigde instroom

Wij intensiveren de recruitment als specialisme en halen via een hoogwaardig stage- en trainee-programma structureel talent binnen. Ook vergroten we het aantal leerwerkplekken van vijf naar acht.

3. We nemen als werkgever onze maatschappelijke verantwoordelijkheid

Wij voldoen aan de Participatiewet/Quotumwet door in 2020 ten minste 7,7 banen extra te hebben (22,7 in totaal). Daarnaast bieden we meerdere werkervaringsplekken aan mensen die verder van de arbeidsmarkt afstaan, zoals drie statushouders.

4. Conform het coalitieakkoord sturen we scherp op het personele budget

Vast personeel boven inhuur heeft de voorkeur, rekening houdend met de in de SPP's vastgestelde flexibele schil.

Onze ICT en informatie is betrouwbaar, veilig en robuust*(v. Steensel)***1. We hebben een meer dan adequaat informatie-veiligheidsniveau**

Vertrouwelijke informatie moet te allen tijde goed beveiligd zijn, zodat hacks of lekken zo veel mogelijk vermeden worden. Eind 2020 voldoet Rijnlands informatieveiligheidsniveau aan de essentiële normen, zoals gesteld in de Baseline Informatie-veiligheid Overheden (BIO). In concreto gaat het om het gestelde volwassenheidsniveau 3. Ook beschikken we over een objectgerichte risicoanalyse vertaald naar parameters voor onze meest belangrijke systemen.

2. We gaan zorgvuldig om met ieders privacy

In 2020 zit Rijnland op het volwassenheidsniveau 3 (van 5) van de afgesproken privacybaseline van de waterschappen. We hebben de bijbehorende acties uit een eerdere nulmeting gerealiseerd, zoals het uitvoeren van de benodigde PIA's (Privacy Impact Analyses) en het bewust maken en houden van medewerkers op het op de juiste manier omgaan met persoonsgegevens.

3. We bieden een soepel werkende (gezamenlijke) ICT-omgeving

We professionaliseren de service level agreements met ICT-leveranciers. Omdat steeds meer toepassingen als dienst worden ingekocht professionaliseren we de manier waarop we de relatie met betrokken leveranciers bewaken. Ook testen we de nieuwe gezamenlijke ICT infrastructuur op een zogenaamde

“fail-over”, opdat bij de uitval van één van de rekencentra het andere rekencentrum er voor zal zorgen dat beide waterschappen in bedrijf zullen blijven.

Verder werken we met andere waterschappen samen in het Waterschapshuis, zorgen voor een continu beschikbaar netwerk, dragen we bij aan de standaardisering van de waterschapsarchitectuur (Wilma) en maken we werk van Open Data-beleid.

Financieel

BOD, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Bruto investeringen	3,1	2,0	2	1	1	6
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	34,2	34,2	37	37	37	145

Investerings

De investeringsuitgaven in 2020 zijn met name voor de ICT (€ 1 mln), de laadpalen voor elektrische auto's (€ 0,5 mln) en het gemeenlandshuis in Spaarndam (€ 0,4 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2020 zijn: bestuur, bestuursondersteuning, bestuurlijke- en juridische zaken en externe communicatie (€ 7,3 mln), heffen en invorderen BSGR (€ 6,6 mln), interne faciliteiten incl. auto lease (€ 6,4 mln), comptabiliteit, toetsing en control en financieel beleid (€ 4,1 mln), personeel en organisatie (€ 4,2 mln), centraal management (€ 3,7 mln) en calamiteitenplan en

zorg (€ 1,8 mln). De kosten voor huisvesting, en informatisering en automatisering/Gis (€ 14,4 mln) zijn toegerekend aan teams en doorverdeeld naar alle programma's.

Ontwikkeling

De exploitatiekosten in 2020 zijn gelijk gebleven t.o.v. de programmabegroting 2019. De belangrijkste ontwikkelingen zijn hogere dividendopbrengsten (-€ 2,9 mln) en de loonkostenontwikkeling, m.n. pensioenpremie en cao (+€ 2,1 mln). Daarnaast zijn er hogere kosten voor calamiteitszorg (+€ 0,2 mln), Waterschapshuis (+€ 0,3 mln) en de jaarlijkse Rijksfactuur waterschapsverkiezingen 2023 (+€ 0,2 mln, voorheen als investering opgenomen).

**WE VOEREN EEN FINANCIËEL BELEID:
BETAALBAAR ÉN VOL TE HOUDEN,
UITVOERBAAR EN UIT TE LEGGEN**

Portefeuillehouder: Marco Kastelein

Concerncontroller: Peter Waij

Hieronder volgt de financiële uitwerking van dit meerjarenperspectief 2020-2023 en de programmabegroting 2020, waarmee we vasthouden aan onze doelen uit het coalitieakkoord:

- We maken zorgvuldige afwegingen, die uitlegbaar, weloverwogen en volhoudbaar zijn
- We zorgen ervoor dat de lasten betaalbaar blijven: in deze bestuursperiode, in de volgende bestuursperiodes en voor onze (klein)kinderen
- We zorgen ervoor dat de schulden beheersbaar blijven (we in control zijn)

We zorgen voor een verantwoorde lastendrukontwikkeling

Lastendrukontwikkeling volgens coalitieakkoord

- We realiseren een verantwoorde ontwikkeling van de lastendruk (lastendruk is het bedrag dat door belastingen moet worden opgebracht), van: 4,7%-4,7%-1,9%-1,9% in de periode 2020 t/m 2023.
- Daarbij is de lastendrukontwikkeling voor de watersysteemtaak gemiddeld 2,5% per jaar, onder meer voor het klimaatbestendig inrichten van het watersysteem, en voor de zuiveringstaak hoger: om de grote opgaven zoals de noodzakelijke grote vervangings- en moderniseringsopgave te kunnen aanpakken.

Met een beperkte toename van de tarieven ...

De lastendrukstijging resulteert de in onderstaande tarieven:

Belastingtarieven (€)	2019	2020	2021	2022	2023	Verschil 2020 t.o.v. 2019	
						€	%
1. Ingezetenenomslag per woonruimte	105,40	105,60	107,60	108,60	109,90	0,20	0,2%
2. Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0242%	0,0227%	0,0223%	0,0214%	0,0205%	-0,0015%	-6,4%
3. Omslag ongebouwd overig per ha.	83,50	84,50	86,50	88,50	91,00	1,00	1,2%
4. Omslag wegen per ha.	334,00	422,50	432,50	442,50	455,00	88,50	26,5%
5. Omslag natuur per ha.	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	0,00	0,0%
6. Zuiveringsheffing per v.e.	58,10	61,30	64,60	65,45	66,30	3,20	5,5%
7. Verontreinigingsheffing per v.e.	58,10	61,30	64,60	65,45	66,30	3,20	5,5%

Toelichting

De tarieven 2020 zijn na VV-vaststelling 20-11-2019 definitief. Die voor 2021 en later zijn een voorlopige raming. Belangrijkste ontwikkelingen:

- Daling van het tarief gebouwd, vooral het gevolg van een stijging van de WOZ-waarden. Het tarief is een percentage van de WOZ-waarde waardoor een lager tarief volstaat om een zelfde bedrag op te brengen.
- Stijging van de omslag wegen als gevolg van een verhoging van de tariefdifferentiatie van 300 naar 400% (actualisatie kostentoedelingsverordening).

Een nadere toelichting vindt u in bijlage 1B.

...en van de praktijksituaties

De lasten voor de inwoners en bedrijven nemen minder toe dan de lastendrukstijging, doordat de lasten in 2020 worden opgebracht door een groter aantal belasting-eenheden (door nieuwbouw/groei) en door WOZ-waardestijging. Een meerpersoonshuishouden in een huurhuis betaalt bijvoorbeeld 3,5% meer dan in 2019. Dat is over het hele jaar gerekend € 10.

Onderstaande tabel geeft een aantal voorbeelden van praktijksituaties.

Praktijksituaties (€)	2019	2020	2021	2022	2023	Verschil 2020 t.o.v. 2019	
						€	%
1. Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	164	167	172	174	176	3	2,1%
2. Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	280	290	301	305	309	10	3,5%
3. Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 200.000	328	335	346	348	350	7	2,0%
4. Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	88.600	92.618	97.130	98.050	98.964	4.018	4,5%
5. Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.162	1.157	1.181	1.168	1.155	-5	-0,4%
6. Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	320	320	328	325	322	0	0,1%
7. Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.356	4.352	4.430	4.481	4.552	-4	-0,1%
8. Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	276	279	287	286	285	3	1,1%
9. Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	40	40	40	0	0,0%

Toelichting

- Afhankelijk van zijn situatie kan een belastingplichtige worden aangeslagen voor een ingezetendeel, één of meer vervuilingseenheden, een deel gebouwd en/of een deel natuur. Hierdoor is bijna geen enkele praktijksituatie hetzelfde.
- Stijging in voorbeeld 4 (procesindustrie) is het gevolg van stijging zuiveringsheffing. De overige stijgingen worden toegelicht in bijlage 1B. Daar vindt u ook voorbeelden waarin het effect van de WOZ-waardestijging is meegerekend.

We verbeteren de schuldenpositie

Extra stappen: we nemen € 30 mln meer in exploitatie (minder lenen)

In de afgelopen bestuursperiode zijn maatregelen genomen om de schuldenpositie verder te verbeteren. We zetten dit beleid voort. Dit betekent onder meer dat we jaarlijks € 2,4 mln projecturen watergebiedsplannen in de exploitatie opnemen. Effect: € 10 mln minder schuld in 2024. Daarnaast zetten we een aantal extra stappen:

- We brengen geleidelijk meer projecturen in de exploitatie van structureel € 1 mln in 2020, oplopend naar € 4 mln in 2023, zoals afgesproken in het coalitieakkoord. Het effect daarvan is € 10 miljoen minder schuld in 2024.
- We zetten enkele geactiveerde kosten over naar de exploitatiebegroting, voor ICT, verkennend onderzoek en advies waterketen en de bijdrage voor de waterschapsverkiezingen. Effect: € 7,6 mln minder schuld in 2024.
- Daarenboven heeft de VV bij de Burap in september 2019 besloten om het resultaat uit reguliere bedrijfsvoering van € 2,4 mln te storten in de egalisatiereserve zuiveringsheffing. Conform de najaarburap is dit saldo van € 2,4 mln overgeheveld naar de nieuwe bestemmingsreserve schuldreductie.

Meer over de schuldenpositie in bijlage 2.

Resultaat: schuldenpositie is conform coalitieakkoord

De indicatoren voor een houdbare schuld blijven binnen de afspraken van het coalitieakkoord:

- Absolute schuld – De schuld stijgt in 2020 naar € 631 mln en bereikt een top van € 741 mln eind 2024, waarna daling inzet (coalitieakkoord: max. € 743 mln)
- Relatieve schuld – De schuldenpositie (totale schuld gedeeld door jaarlijkse belastingopbrengst) is in 2020 286% en bereikt een top van 319% in 2024, waarna een daling inzet tot onder de 300% in 2027, daarna verder (conform coalitieakkoord).
- Aandeel kapitaallasten – Het totaal van rente en afschrijving is in 2020 /2021: 27% van de belastingopbrengst, in 2022: 28% en in 2023: 32% (coalitieakkoord: max. 34%).

We investeren in deze regio: met bijna € 0,5 miljard aan projecten ...

Rijnland raamt in de hele MJP-periode 2020-2023 voor € 440 mln aan investeringsprojecten, dit is exclusief baggerwerken.

Uitvoerbaar investeringsniveau in 2020: € 91 mln

De raming voor 2020 bedraagt € 103 mln (excl. baggerwerk). De verwachte realisatie daarvan is: € 91 mln, rekening houdend met een concernbrede korting (voor het verwachte jaarlijkse aandeel projecten dat vertraging oploopt door externe oorzaken van 10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk). Voor het overzicht van de investeringsprojecten: zie bijlage 12.

Bruto investeringen, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Waterveiligheid	24,1	21,8	21	21	17	81
Voldoende water, excl. bagger	40,5	28,6	28	24	24	104
Schoon en gezond water	5,1	7,4	10	7	10	34
Waterketen	31,8	43,6	61	56	55	216
BOD	3,1	2,0	2	1	1	6
Totaal bruto investeringen	104,6	103,3	122	108	107	440

... en € 0,9 miljard vanuit de exploitatiebegroting

De exploitatiekosten in de periode 2020-2023 bedragen € 903 mln. Voor 2020 betekent dit een exploitatiebegroting van per saldo € 207 mln. De belangrijkste vaste lasten zijn: de bedrijfsvoeringsmiddelen (€ 96 mln) zoals de slibverwerking, de kosten voor energie en grondstoffen; personeel (€ 70 mln); en kapitaallasten (€ 55 mln). Daar staat een aantal structurele opbrengsten tegenover. Een nader overzicht, incl. de minder- en meerkosten ten opzichte van de begroting 2019, vindt u in bijlage 5.

Besparingen € 3 mln

In dit MJP zetten we de vorig jaar geraamde besparing van € 1 mln op efficiency en € 2 mln op personeelskosten voor projecten structureel door.

Exploitatie incl. kap.lasten, € mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Waterveiligheid	27,0	26,2	27	29	30	111
Voldoende water, incl. baggeren	56,1	53,6	66	69	69	258
Schoon en gezond water	9,7	10,4	11	12	12	45
Waterketen	79,0	82,9	83	85	92	344
BOD	34,2	34,2	37	37	37	145
Totaal exploitatie	206,0	207,3	224	232	240	903

Na verwerking van mutaties in de bestemmingsreserves komt de exploitatiebegroting uit op € 208,7 mln.

We gaan verstandig om met de reserves

We zetten de egalisereserves in voor het reguleren van een gelijkmatige lastendrukontwikkeling. De inzet 2020 is € 3 mln. Eventuele meeropbrengsten uit de belastingheffing zetten we in voor verdere verbetering van de schuldenlast. Voor de algemene reserves handhaven we de vastgestelde ondergrens als weerstandvermogen in verband met risico's (5% van netto exploitatiekosten vóór egalisatie, in 2020: € 10,5 mln). Meer over het verloop van de reserves vindt u in bijlage 3.

De begroting in één oogopslag

De tabel hiernaast geeft een specificatie per jaar van de kentallen die in dit hoofdstuk zijn besproken:

€ mln	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Exploitatie excl. kap.lasten	145,4	152,4	166	169	171	658
Kapitaallasten	60,6	54,9	58	63	70	245
Exploitatie lasten	206,0	207,3	224	232	240	903
Inzet bestemmingsreserves	-3,5	1,4	-6	-4	-3	-10
Inzet egalisereserves	-6,1	-3,0	-3	-9	-14	-29
Belastingopbrengst (lastendruk)	196,4	205,7	215	219	224	864
Ontwikkeling lastendruk	2,0%	4,7%	4,7%	1,9%	1,9%	
Aandeel kap.lasten/lastendruk	31%	27%	27%	28%	32%	
Schuldenpositie 1 jan*	567	589	631	674	714	
Schuld-% van belastingopbrengsten	289%	286%	293%	307%	319%	

* Schuld 2019 geactualiseerd

A photograph of a person wearing a blue shirt, dark pants, and a bright yellow high-visibility safety vest with a blue backpack. The person is walking away from the camera on a grassy bank next to a canal. In the background, there are several windmills, power lines, and a line of trees under a cloudy sky. The bottom half of the image is overlaid with a blue gradient.

WE WERKEN RISICOGESTUURD

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste risico's voor Rijnland de komende jaren. Ze zijn ingedeeld volgens de gangbare categorieën van strategische, interne en externe risico's. De bijbehorende restrisico's en hoe Rijnland daarmee omgaat, ook in relatie tot het weerstandsvermogen, staan in bijlage 4.

a. Strategische risico's

Vrijwillig geaccepteerde risico's die de Rijnlandse strategie (WBP5, coalitieakkoord e.d.) zowel positief als negatief kunnen beïnvloeden.

b. Te voorkomen risico's

Dit betreft interne risico's die in principe goed beheersbaar zijn en dus te vermijden zijn. Het bekendste voorbeeld zijn de continuïteitsrisico's in routinematige operationele processen, zoals de betrouwbaarheid en bedrijfszekerheid van de Rijnlandse assets.

c. Externe risico's

Risico's die zich grotendeels buiten de Rijnlandse invloedssfeer bevinden

a. We hebben het voorgenomen beleid nog niet voldoende in concrete uitvoeringsmaatregelen en euro's vertaald

Hoewel het gros van de Rijnlandse doelen helder is geformuleerd, zijn de doorvertalingen naar concrete uitvoeringsmaatregelen en bijbehorende budgetten minder eenduidig. Het gevolg is dat met name in de vierjaars-investeringsprognose van ruim € 440 mln voor een derde deel bestaat uit 'toekomstig werk' (nog niet concrete projecten), onder meer voor het bereiken van energieneutraliteit in 2025, waterketeninvesteringen en watergebiedsmaatregelen. In het coalitieakkoord uit zich dit in te houden zogeheten BOB-trajecten die de komende jaren beleidsintenties concreter en reëler moeten maken. Het betreft onder meer visies en uitwerkingen over oeverbeschoeiingen en meerdere transitietrajecten. Rijnland zal dan ook –veelal in samenwerking met externe partners en belanghebbenden– ook in 2020 werk maken om deze BOB-trajecten en stelposten concreter te maken.

b. Intern moeten we qua beheer en onderhoud de basis beter op orde krijgen

Het coalitieakkoord stelt dat investeren in onze kerntaken voorop blijft staan. Met het vaststellen van een bedrijfswaardenmatrix en de aankondiging van twee mega-investeringen in de waterketen is de organisatie er nog niet. De komende jaren is een betere mix tussen correctief en preventief onderhoud noodzakelijk, gezien de oplopende kosten voor (nood)reparaties en herstel. In principe wordt dit risico beheerst door extra begrote middelen en menskracht (jaarlijks +/- € 5 mln). Even belangrijk is een cultuuromslag om de gehele organisatie op een hoger plan te krijgen. Op die manier kan een te grote ambitie afgeven tot het verleden behoren, evenals het frequent doorschuiven van investeringsprojecten. Onder leiding van de directie is de organisatie hier druk mee bezig. Het resultaat is simpelweg de begroting ieder jaar waarmaken.

c. We moeten voorbereid zijn op onverwachte, nauwelijks te voorspellen externe risico's

Ingrijpende stroomstoringen, ernstige hacks, hoosbuien, leidingbreuken, aanhoudende droogte, ongewenste stoffen in oppervlaktewater, maar ook kleinere zaken zoals uitval van ICT-systemen, maken deel uit van de dagelijkse realiteit en doen een beroep op ieders veerkracht en weerbaarheid en bijbehorende herprioriteringen. Redenen voor Rijnland om calamiteitenoefeningen en herstelwerkzaamheden van frequent terugkerende opschalingen te begroten voor circa € 1,0 mln.

Marktrisico's kunnen zich voor doen op de kapitaalmarkt ('kan de rente nog verder dalen of gaat deze juist omhoog?'), de arbeidsmarkt (schaarste op meerdere deelterreinen, pensionering) en de waterbouw. Deze laatste markt is weliswaar dun, maar voorlopig ervaart Rijnland voldoende aanbod door zich als interessante partner te manifesteren.

Van belang is tenslotte is de verwachting dat 80% van de Rijnlandse activiteiten 'gewoon' goed zal gaan en de overige soms extra aandacht behoeven. Het laat onverlet dat de organisatie 100% alert is. En moet blijven.

Overzicht van restrisico's

In bijlage 4 staan de overgebleven risico's beschreven. Op basis hiervan concludeert het college dat de begroting 2020 voldoende robuust is om de financiële gevolgen van mogelijke restrisico's gedurende 2020 op te vangen. Voor de (middel)lange termijn geldt dat de ondergrens voor de algemene reserves (5% van de jaarlijkse exploitatiekosten voor egalisatie) op basis van de huidige inzichten eveneens een adequate buffer is voor het opvangen van eventuele financiële gevolgen van restrisico's. Gezien de genoemde strategische en interne risico's over haalbaarheid en ambitie kan eerder de vraag worden gesteld of de meerjarenprognoses niet aan de hoge kant zijn.

“De komende jaren is een betere mix tussen correctief en preventief onderhoud noodzakelijk, gezien de oplopende kosten voor (nood)-reparaties en herstel.”

BEGROTINGSBIJLAGEN

1. Hoe komen we van kosten tot tarieven?

A. Schematisch

A kosten* **Exploitatiekosten: € 209 mln**

Netto kosten per taak vóór egalisatie	Zuiveringstaak € 95 mln	Watersysteemtaak € 107 mln
	Belangencategoriekosten € 7 mln (heffen, invorderen, verkiezingen)	

B verrekening **Door belastingen op te brengen: € 206 mln**

Kosten-toedeling	Zuiveringsheffing 100%	Ingezetenen 50%	Gebouwd 43,6%	Ongebouwd 6,3%	Natuur 0,1%
Categorie-kosten na verrekening kostentoedeling, belangencategorie-kosten en mutaties egalisereserves per categorie*	€ 94 mln	€ 54 mln	€ 50 mln	€ 7 mln	€ 0,1 mln

C eenheden **Belastingeenheden per categorie**

Aantal belasting-eenheden	1,5 mln vervuilingseenheden	0,5 mln woonruimtes	€ 220 miljard WOZ-waarde	82.650 ha	23.000 ha
---------------------------	--------------------------------	------------------------	-----------------------------	--------------	--------------

D (= B / C) **Tarieven per categorie**

Tarieven	€ 61,30 per vervuilingseenheid	€ 105,60 per woon- ruimte	0,0227% van de WOZ-waarde	€ 84,50 per ha wegen € 334	€ 4,00 per ha
----------	-----------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	----------------------------------	------------------

* afgerond op hele miljoenen

Een meer gedetailleerd overzicht hiervan vindt u in bijlage 1C (tabel blz. 54).

1. Hoe komen we van kosten tot tarieven?

B. Ontwikkelingen 2020

Hieronder geven we toelichting op de ontwikkeling van de tarieven, aansluitend bij de schematische weergave hiervoor.

Totale lastendrukontwikkeling: +4,7%

De totale belastingopbrengst (lastendruk) bedraagt € 206 mln, en stijgt met 4,7% t.o.v. 2019. De ontwikkeling van de afzonderlijke tarieven wijkt hiervan af. Dit wordt uitgelegd in deze bijlage.

Hoe kan het dat de tarieven zich verschillend ontwikkelen?

De stijging (of daling) van de afzonderlijke tarieven per belastingcategorie hangt af van:

- de kostenontwikkeling bij de beide afzonderlijke waterschapstaken: het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer;
- het bedrag dat gestort of onttrokken wordt uit de egaliseringsreserve van de desbetreffende belastingcategorie;
- de toe- of afname van het aantal belastingeenheden per belastingcategorie. Het tarief daalt als het bedrag, dat een belastingcategorie moet opbrengen, wordt verdeeld over een groter aantal belastingeenheden (en het tarief stijgt bij een vermindering van het aantal belastingeenheden).

Hoe ontwikkelen de tarieven zich in 2020?

(zie ook *tarieventabel in hoofdstuk 5*)

- De zuiveringsheffing stijgt, m.n. door hogere kosten en lagere inzet uit de egaliseringsreserve categorie zuiveringsheffing.
- De ingezetenenomslag stijgt enigszins, door hogere kosten, die gedeeltelijk gecompenseerd worden door toename aantal woonruimtes.
- Het tarief gebouwd daalt, vooral als gevolg van WOZ-waardeontwikkeling en groei (nieuwbouw). Toelichting: de omslag gebouwd is een percentage van de WOZ-waarde. Dat betekent dat als de WOZ-waarde stijgt, om een zelfde bedrag op te brengen een lager tarief volstaat. In deze begroting is rekening gehouden met 10% WOZ-waardestijging (9% waardeontwikkeling en 1% groei).

- De omslag 'ongebouwd overig' stijgt licht, als gevolg van toenemende kosten watersysteembeheer, deels gecompenseerd door verlaging kostenaandeel (van 6,4% naar 6,3%). De omslag wegen stijgt met name als gevolg van een verhoging van de tariefdifferentiatie van 300 naar 400% (actualisatie kostentoedelingsverordening).
- De omslag 'natuur' blijft ongewijzigd.

Rekenvoorbeeld:

Op te brengen door belastingcategorie gebouwd (netto kosten gebouwd, na egalisatie, in € mln)	49,8	49,8	49,8
<i>Totale WOZ-waarde in € mln:</i>			
Conform Programmabegroting 2020	219.938		
Excl. groei (1%) en incl. waardestijging (9%)		217.760	
Excl. groei en waardestijging			199.780
Tarief gebouwd (in % van WOZ-waarde)	0,0227%	0,0229%	0,0250%

Wat betekent dat voor praktijksituaties?

Praktijksituaties zijn altijd een mix van toepassing van verschillende heffingen. Afhankelijk van zijn situatie kan een belastingplichtige worden aangeslagen voor een ingezetendeel, één of meer vervuilingseenheden, een deel gebouwd en/of een deel natuur. Hierdoor is bijna geen enkele praktijksituatie hetzelfde. In 2020 stijgen de heffingen voor de zuiveringstaak (zuiverings- en verontreinigingsheffing) met 5,5%. Dat betekent dat praktijksituaties waarin het aandeel zuiveringsheffing relatief groot is te maken krijgen met hogere bijdragen. De heffingen voor de watersysteemtaak vertonen een meer

gemengd beeld. Bij elkaar geeft dat het volgende effect op een aantal voorbeeldpraktijksituaties. (zie ook hoofdstuk 5):

Toelichting tariefontwikkeling:

- Ontwikkeling situaties 1 en 2 zijn het gevolg van de stijgende zuiveringsheffing, bij een vrijwel gelijk-blijvende ingezetenenomslag. Ontwikkeling situatie 3 idem, bij daling van omslag gebouwd.
- Ontwikkeling situatie 4 is het resultaat van de stijgende zuiveringsheffing (groot aandeel) en daling van omslag gebouwd.

- Bij situaties 5 en 6 heft de daling van omslag gebouwd de stijging zuiveringsheffing grotendeels op. Hetzelfde geldt voor situatie 7, bij een licht stijgend tarief ongebouwd.
- Ontwikkeling situatie 8 is m.n. het gevolg van de stijgende zuiveringsheffing.
- Situatie 9 blijft gelijk, door ongewijzigd tarief natuur.

Praktijksituaties (€)	2019	2020	Verskil 2020 t.o.v. 2019	
			€	%
1. Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	164	167	3	2,1%
2. Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	280	290	10	3,5%
3. Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 200.000	328	335	7	2,0%
4. Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	88.600	92.618	4.018	4,5%
5. Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.162	1.157	-5	-0,4%
6. Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	320	320	0	0,1%
7. Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.356	4.352	-4	-0,1%
8. Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	276	279	3	1,1%
9. Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

Wat is per saldo het effect van de stijging van de WOZ-waarde?

De tabel met praktijksituaties hierboven vergelijkt een belastingplichtige die in 2020 nieuw in de situatie komt, met een belastingplichtige die in 2019 nieuw in die situatie kwam. Echter: wie in dezelfde situatie blijft en het eigendom houdt van een eigen koopwoning en/of bedrijfspand, krijgt tegelijk te maken met een stijgende WOZ-waarde. Wat is dan, bij een dalend tarief gebouwd, per saldo het effect? Hieronder volgen dezelfde voorbeeldpraktijksituaties, waarin de WOZ-waardestijging is meegerekend.

Toelichting: in deze tabel is in alle situaties uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waardestijging (9%).

De WOZ-waardestijging is in werkelijkheid per situatie verschillend.

Voorbeeldpraktijksituaties waarin stijging WOZ-waarde is meegerekend (9 %)

Voorbeeld praktijksituaties (€) incl. WOZ-ontwikkeling	2019	2020	Verschil 2020 t.o.v. 2019	
			€	%
1. Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	164	167	3	2,1%
2. Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	280	290	10	3,5%
3. Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 200.000	328	339	11	3,3%
4. Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	88.600	93.230	4.630	5,2%
5. Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.162	1.206	44	3,8%
6. Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	320	332	12	3,8%
7. Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.356	4.423	67	1,5%
8. Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	276	288	12	4,2%
9. Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

1. Hoe komen we van kosten tot tarieven?

C. Financiële onderbouwing

Verdeling exploitatielasten naar waterschapstaken

Cijfers

Het tabel op de volgende pagina geeft de cijfermatige onderbouwing van de schematische weergave in de bijlage: '1. Hoe komen we van kosten tot tarieven? A. Schematisch'.

Verantwoording

Hieronder volgt de wijze waarop Rijnland de netto kosten toerekent naar producten en toedeelt naar belastingcategorieën.

A. Toerekening van kosten en opbrengsten naar beheer- en beleidsproducten

De administratie van Rijnland is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen (de BBP-structuur). De Rijnlandse bestuursprogramma's zijn verdeeld in tactische doelen, waarbij alle kosten en opbrengsten binnen een tactisch doel verder worden verdeeld naar (BBP-)beheerproducten. Op deze manier past Rijnland het verdelingsmodel van de Unie integraal toe, in afstemming met het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Deze eenduidige verdeelmethodiek maakt een goede bedrijfsvergelijking tussen de waterschappen mogelijk.

De verdelingsmodel is als volgt:

- We verantwoorden de kosten en opbrengsten, waarvan duidelijk is op welk beheerproduct en tactisch doel ze betrekking hebben, direct op dat betreffende beheerproduct en tactisch doel.
- We rekenen de kosten en opbrengsten van een drietal ondersteunende beheerproducten eerst toe naar de stafdelingen en teams. De ondersteunende beheerproducten zijn: 'Huisvesting', 'Informatiebeleid en Automatisering' en 'Centrale (geo)grafische informatie'.
- Rijnland verzamelt de kosten en opbrengsten die niet direct op een beheerproduct betrekking hebben in eerste instantie per stafafdeling en team en rekent die vervolgens toe aan de ondersteunende- en beheerproducten, op basis van de ureninzet (directe productieve uren x tarief).
- De ondersteunende beheerproducten comptabiliteit, meerjarenraming/begroting en bestuursrapportages worden verdeeld naar de beheerproducten op basis van kosten. Alle overige ondersteunende beheerproducten op basis van uren.

1. Exploitatiebudget in € 1.000		
Watersysteembeheer	106.751	
Zuiveringsbeheer	94.422	
Subtotaal kostendragers (I)		201.173

2. Kostentoedeling	Totaal	Ingezetenen	Gebouwd	Ongebouwd	Natuur	Zuiveringsheffingsheffing	Verontreinigingsheffing
		50,0%	43,6%	6,3%	0,1%	nvt	nvt
Taakkosten	201.173	53.375	46.543	6.725	107	94.422	
Belangencategoriekosten	7.439	1.299	3.550	82	13	2.496	
Subtotaal netto kosten per belangencategorie	208.612	54.675	50.093	6.807	119	96.918	

3. Mutatie egalisatiereserve zuiveringsheffing	3.160 -					3.160 -	
--	---------	--	--	--	--	---------	--

4. Overheveling verontreinigingsheffing naar watersysteembeheer		-245	-214	-31	0		490
---	--	------	------	-----	---	--	-----

5. Mutatie egalisatiereserve omslagtarieven	200	60	-41	208	-27		
Totaal netto kosten na egalisatie + overheveling	205.652	54.490	49.838	6.984	92	93.758	490

6. Belastingeenheden		516.000	219.938.000	82.650	23.000	1.529.500	8.000
----------------------	--	---------	-------------	--------	--------	-----------	-------

7. Tarieven 2020		105,60	0,0227%	84,50	4,00	61,30	61,30
Tarieven 2019		105,40	0,0242%	83,50	4,00	58,10	58,10
Mutatie		0,2%	-6,4%	1,2%	0%	5,5%	5,5%

Aan de hand van vastgestelde verdeelsleutels worden uiteindelijk alle kosten en opbrengsten van de beheer- en beleidsproducten per tactisch doel doorbelast naar enerzijds de bestuursprogramma's en anderzijds de twee taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Beheerproducten en tactische doelen die specifiek voor één taak worden uitgevoerd drukken voor 100% op deze taak. Producten en tactische doelen die bijdragen aan het realiseren van beide taken worden op basis van aandachtsintensiteit toegerekend. Voor de verdeling van de beleidsproducten en belastingcategorieën over de programma's wordt verwezen naar bijlage 7.

B. Kostentoeiding naar de belastingcategorieën

Door de wijziging van het belastingstelsel in 2009 is de toedeling van de kosten en opbrengsten over de belastingsoorten gewijzigd. De voormalige taken 'waterbeheersing' en 'waterkeringbeheer' worden nu samen met het passieve deel van 'waterkwaliteitsbeheer' omgeslagen in de *watersysteemheffing*. De zuiveringstaak wordt bekostigd uit de *zuiveringsheffing*.

De kosten van de taak watersysteembeheer worden toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorieën, met behulp van de percentages uit de kostentoeidelingsverordening. Een bijzondere positie nemen de belangencategoriekosten in, dit zijn: heffen, invorderen en verkiezingen. De kosten hiervan worden rechtstreeks toegerekend aan de betrokken belastingcategorieën, op basis van het kostenveroorzakingsbeginsel. Zo zijn onder meer de kosten van de nieuwe bestuursverkiezingen volledig toegerekend naar de categorie ingezetenen (rekening houdend met een verdeling over de twee taken) en de WOZ-kosten naar de categorie gebouwd. Rekening is gehouden met de actualisatie van de kostentoeidelingsverordening 2019.

Conform de wetgeving die inging in 2009 wordt de opbrengst van de directe lozers (verontreinigingsheffing) ten gunste gebracht van de taak watersysteembeheer en met behulp van de percentages uit de kostentoeidelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie.

2. Verbetering schuldenpositie - Minder uren activeren

In de afgelopen bestuursperiode zijn maatregelen genomen om meer kosten vanuit exploitatiebegroting te financieren in plaats vanuit de investeringsprojecten, ter verbetering van de schuldenpositie. Voorbeelden zijn: een verhoging van de investeringsdrempel met terugwerkende kracht (van € 50.000 naar € 100.000),

het niet langer toerekenen van bouwrente, en het minder activeren van projecturen (projecturen buiten het IPM-kernteam in exploitatie nemen). Daar bovenop neemt Rijnland nu de volgende stappen: (zie tabel hieronder)

Daar komt bij dat de VV heeft besloten het resultaat uit de Burap van september 2019 (€ 2,4 mln) te storten in

de egalisatiereserve zuiveringsheffing, waarbij we dat bedrag inzetten in voor een verdere verbetering van de schuldenpositie in de periode 2021-2023. Daarmee komen we op een totaal van € 29,3 mln voor verbetering van de schuldenpositie in de periode 2020-2023. De najaarsburap bevat een voorstel het Burap-voordeel over te hevelen naar een nieuwe bestemmingsreserve schuldreductie.

Extra stappen

Overheveling van investeringen naar exploitatie (€ mln)	2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Geactiveerde uren Watergebiedsplannen buiten het IPM-kernteam:						
- Financiering uit bestemmingsreserve € 6,6 mln, VV-besluit 2e Burap 2018	2,4	2,4	1,8			4,2
- Financiering uit exploitatiebegroting			0,6	2,4	2,4	5,4
Minder projecturen activeren, m.n. vakspecialisten (coalitieakkoord)		1,0	2,0	3,0	4,0	10,0
I&A projecten < € 0,1 mln (i.v.m. Nota vaste activa)		0,3	0,3	0,9	0,6	2,1
Waterschapsverkiezingen 2023 (het Rijk factureert vanaf 2020 vooraf)		0,2	0,2	0,2	0,6	1,2
Verkennd onderzoek- en advieskosten waterketen		1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Totaal		4,9	5,9	7,5	8,6	26,9

Omvang van de resterende geactiveerde projecturen: (€ mln, incl. € 0,9 mln meer uren activeren 2020-2023 door extra investeringen in waterketen)	2019	2020	2021	2022	2023
	9,4	7,1	6,4	5,6	4,9

3. Reserves - Verloop van mutaties en saldi

Egalisatiereserves: € 0,9 mln saldo in 2023

Het verloop van onttrekkingen en saldi van de egalisatiereserves 2010 t/m 2023 is:

Verloop egalisatie-reserves, € mln	Saldo 1/1/2020	Mutaties				Saldo 31-12-2023
		2020	2021	2022	2023	
Omslag ingezetenen	11,8	0,1	-2,1	-4,8	-4,9	0,0
Omslag gebouwd	9,0	0,0	-1,2	-3,5	-3,8	0,4
Omslag ongebouwd	0,8	0,2	-0,1	-0,4	-0,4	0,1
Omslag natuur	0,6	-0,03	-0,03	-0,04	-0,04	0,4
Zuiveringsheffing	6,5	-3,2	0,9	0,3	-4,5	0,0
Totaal	28,6	-3,0	-2,5	-8,5	-13,6	0,9

Algemene reserves: voldoende weerstandvermogen

De algemene reserves blijven boven de vastgestelde ondergrens voor het weerstandsvermogen (5% van netto exploitatiekosten vóór egalisatie). Het saldo op 1-1-2020 is € 10,5 mln en blijft op dit niveau omdat geen rente is toegerekend.

De ondergrenzen zijn: € 10,5 in 2020 en € 11,9 mln in 2023. De ondergrenzen zijn: € 10,5 in 2020 en € 11,9 mln in 2023.

Verloop van reserves en voorzieningen

	2017	2018	2019 ¹⁾	2020	2021	2022	2023
Algemene reserves	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5	10,5
Egalisatiereserves	33,2	36,3	28,6	25,6	23,1	14,6	0,9
Overige bestemmingsreserves ²⁾	16,0	21,8	31,2	32,6	26,6	22,7	19,6
Voorzieningen ³⁾	6,2	6,6	6,6	6,6	6,5	6,5	6,4
Totaal	65,9	75,2	76,9	75,3	66,7	54,2	37,5

1) Uitkomsten van de buraps 2019 zijn meegerekend

2) Grotendeels bestemmingsreserve baggerwerken

3) Grotendeels wachtgeld en pensioenvoorziening dagelijks bestuur

4. Risico's - Restrisico's en weerstandsvermogen

In aansluiting op de risicoparagraaf (hoofdstuk 6) volgt op de volgende pagina een overzicht van de restrisico's.

Het college acht deze begroting en de weerstandscapaciteit voldoende robuust om de eventuele gevolgen van de restrisico's te kunnen dekken.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	(Mogelijke) beheersmaatregelen 2020 plus eventuele consequenties weerstandscapaciteit
1	<p><i>Hogere onderhoudskosten dan begroot</i> (Fierens, Langeslag, Von Faber, Van Steensel) De afgelopen jaren liep het correctief onderhoud op, met name in de waterketen. Hoewel kritische assets of delen ervan inmiddels adequaat risicogestuurd kunnen worden onderhouden, gebeurt het onderhoud van minder kritische assets overwegend correctief. Rijnland dient (aanvullende) beleidskeuzes te maken over de verhouding correctief / preventief (of: verzorgend). Naast de waterketen betreft onder meer oeververdedigingen, sluisen, een aantal grote gemalen en andere kunstwerken waarvan nog niet voldoende in beeld wat de staat van onderhoud en de vervangingsopgave is.</p>	<p>Vanaf 2020 is via het coalitieakkoord het onderhoudsbudget met jaarlijks € 4,0 mln verhoogd. In afwachting van grote, op te leveren renovaties is de kans reëel dat correctief onderhoud ondanks deze budgetverhoging, hoger kan uitvallen. Door toegenomen inzicht, aangescherpte visies en tijdig bijsturen worden continuïteits- en reparatierisico's zoveel mogelijk door de organisatie beheersbaar gemaakt.</p> <p>Voor oeververdedigingen volgt in 2020 een bestuurlijk BOB-traject</p>
2	<p><i>Energiebelastingen en afvalstoffenheffing</i> (Fierens, Kastelein) <i>Energiebelasting</i> In deze begroting is enigszins rekening gehouden met oplopende energiebelastingen. De uitwerking van het nationale Klimaatakkoord kan leiden tot aanzienlijk hogere belastingen, met name de Opslag voor Duurzame Energie (ODE). Deze kan oplopen van € 0,3 mln in 2020 tot ruim € 2,0 mln in 2023.</p> <p><i>Afvalstoffenheffing</i> Het kabinet is vooralsnog van plan de vrijstelling van zuiveringsslib voor de afvalstoffenheffing op te heffen, waarschijnlijk vanaf 2020. Via HVC zou Rijnland hierdoor jaarlijks tot € 1,4 mln meer kunnen betalen.</p> <p><i>Overigen</i> Een recent arrest van de Hoge Raad kan ertoe leiden dat een beperkt aantal gemeenschappelijke regelingen niet meer vrijgesteld mogen worden van btw. Het risico dat zich dit in 2020 feitelijk voordoet is nog niet groot en de omvang belooft € 0,3 tot € 0,4 mln.</p>	<p><i>Energiebelasting</i> Aangezien een en ander ten tijde van dit schrijven landelijk nog niet volledig is uitgekristalliseerd, houdt Rijnland in 2020 en verdere jaren geen rekening met een hogere ODE-belasting. De beste manier om een hoge energiebelasting te vermijden is om meer energie te besparen of op te wekken. Dit is een van de aandachtspunten in het coalitieakkoord.</p> <p><i>Afvalstoffenheffing</i> Via de Unie wordt een actieve lobby gevoerd. Gezien de strikt gescheiden verwerking van zuiveringsslib ten opzichte van overig afval ziet de Unie het continueren van de vrijstelling met vertrouwen tegemoet.</p> <p>Rijnland houdt vinger aan de pols voor deze zogeheten koepelvrijstellingsbeperkingen.</p>

Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)		(Mogelijke) beheersmaatregelen 2020 plus eventuele consequenties weerstandscapaciteit
3	<p><i>Hogere bijdrage HWBP (v. Steensel)</i> Ieder waterschap draagt bij aan het Deltafonds, het fonds waaruit het HoogWaterBescherminingsprogramma wordt gefinancierd. Ten tijde van dit schrijven was de definitieve bijdrage nog niet vastgesteld door het HWBP. Deze kan hoger uitpakken dan waarmee nu gerekend is, gemiddeld € 0,3 mln per jaar gedurende 2020-2023.</p>	Rijnland lobbyt binnen het HWBP voor een tijdigere en waar nodig reëlere HWBP-bijdrage.
4	<p><i>Hogere of lagere kapitaallasten dan begroot?</i> (Kastelein, allen) De grootste kostenpost van Rijnland betreft de kapitaallasten. Een wijziging van 1,0% rente betekent een begrotingsmutatie van € 1,0 mln. De afschrijvingskosten over 2020 worden mede bepaald door de circa 60 projecten die gedurende 2020 moeten worden opgeleverd. Wijzigingen in de opleverdatum of de projectuitgaven kunnen een significant effect hebben op deze begroting.</p>	<p>Voor nieuw aan te trekken kapitaal hanteert Rijnland een historisch laag rentetarief. Scherper aan de wind zeilen in de onvoorspelbare kapitaalmarkt acht Rijnland niet verantwoord. Door een steeds professionelere projectorganisatie komt de feitelijke oplevering van de projecten steeds meer overeen met de begrote.</p>
5	<p><i>Personele (rest)risico's (v. Steensel)</i> De kans bestaat dat het personele budget over 2020 niet toereikend is. Uitdagingen zijn onder meer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vergrijzing en een krappe arbeidsmarkt. • Niet begrote of onverwachte ontwikkelingen die vragen om extra 'handjes' of specifieke expertise. <p>Relevant is dat het ABP zijn definitieve pensioenpremies over 2020 bepaalt, nadat deze begroting is vastgesteld. Het risico bestaat dat deze mede onrustige kapitaal- en pensioenmarkt hoger zijn dan waarmee in deze begroting is gerekend.</p>	<p>Ook in 2020 stuurt Rijnland actief op de loonsom, rekening houdend met strategische personeelsplannen en de afgesproken resultaten in deze begroting.</p> <p>Ieder kwartaal of eventueel eerder wordt ingegaan op de afstemming tussen personele mutaties en afgesproken doelen. Directie en college erkennen dat vaker sprake is van een ingewikkelde puzzel, die evenwel binnen de gestelde kaders nog steeds kan worden gelegd.</p>
6	<p><i>Financiering te herstellen calamiteiten (allen)</i> Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet geheel te begroten is.</p>	Voor persleidingbreuken begroot Rijnland jaarlijks ca. € 0,1 mln voor herstellkosten. Eventuele overige materiële herstellkosten dienen budgettair gecompenseerd worden uit andere werkzaamheden ('komt er iets bij, dan moet er ook iets af'), waar nodig in overleg met college.
7	<p><i>Juridische risico's (meerdere poho's)</i> Rijnland heeft diverse rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen, zoals de jarenlange gerechtelijke procedures over opstalrechten en enkele arbitrages. Vooralsnog beschouwt Rijnland de uitspraken van de bestuursrechter over de toepassing van het Programma Aanpak Stikstof als beperkt.</p>	Iedere portefeuillehouder beschikt over de meest recente informatie over (mogelijke) juridische risico's. Over 2020 acht het college deze beperkt tot acceptabel. Indien nodig zal in de burap of eventueel eerder de VV nader worden geïnformeerd.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	(Mogelijke) beheersmaatregelen 2020 plus eventuele consequenties weerstandscapaciteit
8	<p><i>Meer opbrengsten (Kastelein)</i> Een positief risico kan zijn dat gedurende 2020 sprake is van meer (incidentele) opbrengsten dan begroot. Mede vanwege het voorzichtigheidsprincipe heeft Rijnland niet alle mogelijke incidentele opbrengsten begroot. Het betreft met name boekwinsten op de mogelijke verkoop van terreinen. Ook de belastingopbrengsten zijn zelden te begroten met een marge van € 0,5 mln of meer. Een veranderende conjunctuur leidt al snel tot mutaties in WOZ-waarden, kwijtscheldingen en op te leggen vervuilingseenheden voor bedrijven.</p>	<p>Net als voorgaande begrotingen heeft Rijnland dergelijke opbrengsten conservatief begroot. Ervaring leert dat de feitelijke opbrengsten eerder hoger dan lager liggen. Indien nodig zal in de burap of eventueel eerder de VV nader worden geïnformeerd over relevante grondverkoppen.</p>
9	<p><i>Beheersen en voorkomen 'ongewenste' stoffen in oppervlaktewater (Fierens, Von Faber)</i></p> <p><i>Opgeslagen pfos-bluswater en baggerwerken</i> In 2008 ontstond met pfos-vervuild bluswater na een incident op Schiphol. Rijnland verzorgde mede vijf opslagbassins voor dit bluswater en werd onverwacht door de rechter gelast om de ontstane situatie te beheersen, hoewel we onszelf niet verantwoordelijk achten. Dezelfde probleemstof werd in bagger geconstateerd, wat heeft geleid tot enkele jaren vertraging van meerdere baggerwerken.</p> <p><i>Opkomende stoffen</i> Naast pfos zijn de bekendste opkomende stoffen medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, microplastics en industriële restproducten zoals GenX. Hoewel klein is de kans aanwezig dat in 2020 in Rijnlands oppervlaktewater een te hoge concentratie van ongewenste stoffen voorkomt, die moet worden aangepakt.</p> <p>In het kader van verdere preventie houdt Rijnland pilots naar dergelijke opkomende stoffen, uiteraard in samenwerking met derden zoals Dunea. In 2020 maakt Rijnland werk van deze pilots op de Leidse awzi's.</p>	<p><i>Pfos</i> Eind 2018 zijn door de provincie pfos-normen vastgesteld voor de bodem en normen voor hergebruik door de gemeente Haarlemmermeer. Dit betekent onder meer dat bij een eventuele sanering een restverontreiniging mag achterblijven en de gebruiksbeperkingen voor grond en bagger zijn afgenomen. Landelijke normen zijn in aantocht, maar zetten het gebiedsspecifieke beleid van betrokken overheden niet opzij. De huidige beheersing van de verontreiniging duurt voort en er is geen reden aan te nemen dat het bevoegd gezag alsnog een saneringsverplichting gaat opleggen. De beheersing leidt namelijk ook tot enige vermindering van het PFOS-gehalte in de bodem. Via het in de Tweede Kamer besproken Tijdelijk Handelingskader voor PFAS kunnen opgeschorte Rijnlandse baggerwerkzaamheden worden hervat.</p> <p><i>Opkomende stoffen</i> Inzicht verwerven in het voorkomen en beheersen van deze stoffen heeft geleid tot een pilot op de awzi Leiden Noord om medicijnresten uit het afvalwater verwijderen. Voor het eind van de bestuursperiode wil Rijnland inzicht over de kosteneffectiviteit, in samenhang met de discussie of microverontreinigingen niet beter aan de bron kunnen/moeten worden aangepakt.</p>

5. Exploitatie - Verdeling naar kosten- en opbrengstsoorten

Omschrijving	Jaarrekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Verschil 2019-2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
<i>Lasten</i>							
Rente en afschrijvingen	58,4	60,6	54,9	-/ 5,7	57,7	62,5	69,6
Personeelslasten	63,1	64,7	70,5	5,8	72,3	73,2	74,9
Goederen en diensten van derden	81,2	94,2	95,4	1,2	105,2	106,8	105,7
Bijdragen aan derden	14,3	12,4	13,3	0,9	13,2	13,3	13,4
Toevoegingen aan voorzieningen/ onvoorzien	10,1	0,4	0,4	0,0	0,4	0,4	0,4
<i>Totaal lasten</i>	<i>227,1</i>	<i>232,3</i>	<i>234,5</i>	<i>2,2</i>	<i>248,8</i>	<i>256,2</i>	<i>264,0</i>
<i>Baten</i>							
Financiële baten	0,3	0,6	3,5	2,9	1,8	1,8	1,8
Personeelsbaten	0,7	0,9	0,8	-/ 0,1	0,7	0,7	0,7
Goederen en diensten aan derden	20,2	14,6	14,8	0,2	15,1	15,4	15,4
Bijdragen van derden	1,1	0,8	1,0	0,2	1,0	1,0	1,0
Interne verrekeningen	27,9	9,4	7,1	-/ 2,3	6,4	5,6	4,9
<i>Totaal baten</i>	<i>50,2</i>	<i>26,3</i>	<i>27,2</i>	<i>0,9</i>	<i>25,0</i>	<i>24,5</i>	<i>23,8</i>
<i>Saldo baten en lasten</i>	<i>176,9</i>	<i>206,0</i>	<i>207,3</i>	<i>1,3</i>	<i>223,8</i>	<i>231,7</i>	<i>240,2</i>
Onttrekkingen aan reserves	-/ 0,7	-/ 3,5	-/ 2,8	0,7	-/ 6,0	-/ 3,9	-/ 3,1
Egalisatie van tarieven	-/ 1,3	-/ 6,1	-/ 3,0	3,1	-/ 2,5	-/ 8,5	-/ 13,6
Toevoegingen bestemmingsreserves	20,1	0,0	4,2	4,2	0,0	0,0	0,0
Toevoeging egalisatie reserves	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Resultaat	0,3	0,0	0,0	-/ 0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Op te brengen belastingen</i>	<i>196,2</i>	<i>196,4</i>	<i>205,7</i>	<i>9,3</i>	<i>215,3</i>	<i>219,3</i>	<i>223,5</i>

Toelichting op exploitatierekening, met ontwikkeling meer- en minderkosten 2019-2020**Incidentele baten en lasten**

In de begroting 2020 zijn er geen incidentele baten en lasten (incidentele baten en lasten kunnen het reguliere beleid van het waterschap verstoren).

Rente en afschrijvingen

Er is een voordeel op de rentelasten van € 1,5 mln, door gunstige renteontwikkelingen ondanks een toename van de investeringen. En de post afschrijvingen is € 4,2 mln lager, doordat Rijnland een aantal investeringswerken later oplevert dan voorzien in de begroting 2019 en door een vrijval van afschrijvingen van de geactiveerde HWBP-bijdragen 2011 /2012 in 2020. Hier staat oplevering van aantal investeringswerken in 2019/2020 tegenover.

Personeelslasten

De personeelslasten stijgen ten opzichte van 2019 per saldo met € 5,8 mln.

De opbouw van de stijging is:

a. Toename personeelslasten eigen personeel en bestuur	€ 6,2 mln
b. Afname kosten inhuur	-/-€ 0,4 mln
a. Specificatie toename personeelslasten eigen personeel en bestuur	
• Extra verhoging pensioenpremie met indexatie vanaf 2019	€ 1,0 mln
• Versterken personeelsbestand beheer en onderhoud: 10 fte	€ 0,8 mln
• Extra personeelsbudget in verband met extra investeringen waterketen	€ 0,9 mln
• Omzetting inhuur naar vast: 8 fte	€ 0,7 mln
• Loonkostenontwikkeling : 4%	€ 2,5 mln
• Extra personele frictiekosten	€ 0,2 mln
• Hogere overige personeelskosten	<u>€ 0,1 mln</u>
Totaal	€ 6,2 mln

Het extra personeelsbudget in verband met de extra investeringen waterketen wordt ten laste van de investeringen gebracht. (zie de post “interne verrekeningen”). De extra personele frictiekosten worden gefinancierd uit de frictiepot SPP (zie de post “onttrekkingen aan reserves”).

b. Afname kosten inhuur

De daling van de exploitatie met € 0,4 mln is met name veroorzaakt door omzetting van inhuur naar vast. Daar staat tegenover dat vanuit het KRW-budget “kijk op waterkwaliteit” € 0,2 mln budget is vrijgemaakt voor inhuur.

Goederen en diensten van derden

Het verschil van € 1,2 mln betreft hoofdzakelijk:

- Hogere kosten correctief onderhoud watersystemen en zuiverings- technische werken, conform coalitieakkoord € 4,0 mln
- Lagere baggerkosten in verband met pfos-dossier. Vanaf 2021 maken we een begin met inhalen van de opgelopen achterstand -/- € 6,9 mln
- Hogere energielasten door met name prijsstijging € 1,3 mln
- Hogere laboratoriumkosten (Aqun) € 0,2 mln
- Verkennend advies en onderzoekkosten (2019: via investering) € 1,0 mln
- Overige hogere advies en onderzoekkosten met name voor bodemdaling € 0,4 mln
- Hogere kosten slib- en afvalverwerking als gevolg van prijsstijgingen € 0,4 mln
- Hogere bijdrage muskusrattenbeheer i.v.m. begrotingscorrectie € 0,4 mln
- Hogere kosten Waterschapshuis en calamiteitenzorg € 0,5 mln
- Hogere kosten voor externe juridische adviezen € 0,2 mln
- Overheveling Rijksfactuur gebruik basisregistraties (zie de post “bijdragen aan derden”) -/-€ 0,2 mln

Bijdragen aan derden

De grootste mutatie is de stijging van de jaarlijks te betalen bijdrage HWBP aan het Rijk met € 0,3 mln (2019: € 12,2 mln; 2020: € 12,5 mln). Verder nemen we de kosten voor de waterschapsverkiezingen nu jaarlijks op (+ € 0,2 mln) en hebben we te maken met hogere landelijke bijdrage van digitaal stelsel omgevingswet van het ministerie van Binnenlandse Zaken (+ € 0,1 mln). Ook is hier de Rijksfactuur gebruik basisregistraties van ministerie van Binnenlandse Zaken van € 0,2 mln opgenomen. (zie de post “goederen en diensten van derden”)

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

De mutatie betreft een toevoeging aan de wachtgeld- en pensioenvoorziening dagelijks bestuur van € 0,4 mln.

Financiële baten en personeelsbaten

Vanaf 2019 is rekening gehouden met een dividend-uitkering van NWB, te weten € 0,5 mln in 2019, 2020: € 3,4 mln en vanaf 2021 € 1,7 mln. In 2020 detacheren we € 0,1 mln minder personeel ten opzichte van 2019.

Goederen en diensten aan derden

De mutaties op deze post worden grotendeels veroorzaakt door hogere invorderings-opbrengsten van openstaande belastingaanslagen en een hogere bijdrage I&A-samenwerking van Schieland.

Bijdragen van derden

Door een hogere bijdrage vaarwegbeheer en meer subsidies (o.a. zonneweide awzi Katwijk) neemt de post bijdragen van derden toe met € 0,2 mln.

Interne verrekeningen

De post geactiveerde loonkosten neemt af van € 9,4 mln in 2019 naar € 7,1 mln in 2020, doordat we structureel minder uren activeren (watergebiedsplannen en vak-specialisten), ondanks € 0,9 mln extra personeelsbudget voor de waterketen.

Onttrekkingen aan reserves

In 2020 is er geen onttrekking uit de baggerreserve (2019: € 3,3 mln), echter wel uit de bestemmingsreserve "minder uren activeren watergebiedsplannen" van € 2,4 mln en een € 0,2 mln hogere onttrekking uit de frictiepot.

Egalisatie van tarieven

Bij het egaliseren van de tarieven 2020-2023 is rekening gehouden met de onttrekking in 2019 van € 1,6 mln wegens de hogere bijdrage HWBP 2019 (zie najaarsburap). De hogere bijdrage HWBP 2019 betreft een verschuiving van de bijdrage uit 2020. De onttrekking in 2020 is daarom met € 1,6 mln verlaagd.

Toevoegingen bestemmingsreserves

Door het pfos-dossier worden in 2020 niet alle reguliere baggerprojecten uitgevoerd, wat leidt tot een storting van € 4,2 mln in de baggerreserve. Vanaf 2021 beginnen we met inhalen van de baggerachterstand, gefinancierd uit de baggerreserve.

6. Exploitatie - Verdeling naar beide waterschapstaken

(in € 1 mln)	Jaarrek, 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Zuiveringsbeheer			
<i>Lasten</i>			
Netto kosten toegerekend aan zuiveringsbeheer	87,0	93,0	98,8
Dividenden en andere algemene opbrengsten	0,0	0,0	-1,7
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves	87,0	93,0	97,1
Toevoeging bestemmingsreserves	0,0	0,0	0,0
Toevoeging egalisatiereserves	1,0	0,0	0,0
Onttrekkingen aan reserves	-0,4	-0,2	-0,1
Egalisatie van tarieven	-1,1	-5,8	-3,2
<i>Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves</i>	86,5	87,0	93,8
<i>Waterschapsbelastingen</i>			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-4,1	-3,8	-4,2
Bruto belastingopbrengsten	90,2	90,8	98,0
<i>Totaal netto waterschapsbelastingen</i>	86,1	87,0	93,8
Resultaat	-0,4	0,0	0,0

(in € 1 mln)	Jaarrek, 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Watersysteembeheer			
<i>Lasten</i>			
Netto kosten toegerekend aan watersysteembeheer	89,9	113,0	111,9
Dividenden en andere algemene opbrengsten	0,0	0,0	-1,7
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves	89,9	113,0	110,2
Toevoeging bestemmingsreserves	20,1	0,0	4,2
Toevoeging egalisatiereserves	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves	-0,3	-3,3	-2,7
Egalisatie van tarieven	-0,3	-0,3	0,2
<i>Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves</i>	109,4	109,4	111,9
<i>Waterschapsbelastingen</i>			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-4,1	-3,4	-3,5
Bruto belastingopbrengsten	114,2	112,8	115,4
<i>Totaal netto waterschapsbelastingen</i>	110,1	109,4	111,9
Resultaat	0,7	0,0	0,0

7. Exploitatie - Beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën

No.	Kosten beleidsproducten vóór doorbelasting in € 1.000	Water- veiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Waterketen	BOD	Totaal
	<i>Beleidsproduct</i>						
1.	Planvorming	271	9.449	1.242	2.759	3.234	16.955
2.	Aanleg en onderhoud waterkeringen	25.972	-	-	-	-	25.972
3.	Inrichting en onderhoud watersystemen	-	39.355	7.933	183	566	48.037
4.	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	-	-	-	79.647	-	79.647
5.	Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	-	647	-	-	-	647
6.	Regulering	-	4.161	1.193	-	-	5.354
7.	Beheersing van lozingen	-	-	-	242	-	242
8.	Heffing en invordering	-	-	-	-	6.622	6.622
9.	Bestuur en externe communicatie	-	-	-	-	2.140	2.140
10.	Ondersteunende producten	-	-	-	-	21.623	21.623
11.	Onvoorzien en overige inkomsten	-	-	-	-	-	-
	<i>Totaal</i>	26.243	53.612	10.368	82.831	34.185	207.239
12.	Onttrekkingen aan reserves	-	-2.549	-207	-84	-27	-2.867
13.	Toevoegingen aan reserves	-	4.240	-	-	-	4.240
	<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	26.243	55.303	10.161	82.747	34.158	208.612

No.	Kosten- en opbrengstsoorten in € 1.000	Water- veiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Waterketen	BOD	Totaal
	<i>Lasten</i>						
1.	Rente en afschrijvingen	9.367	15.923	1.541	28.109	-/ 13	54.927
2.	Personeelslasten	3.467	22.208	3.591	14.536	26.680	70.482
3.	Goederen en diensten van derden	4.223	27.157	5.585	45.342	13.184	95.491
4.	Bijdragen aan derden	12.565	273	41	188	186	13.253
5.	Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	0	0	0	0	350	350
	<i>Totaal lasten</i>	29.622	65.561	10.758	88.175	40.387	234.503
	<i>Baten</i>						
6.	Financiële baten	0	0	0	92	3.400	3.492
7.	Personeelsbaten	22	92	28	32	628	802
8.	Goederen en diensten aan derden	2.327	7.270	269	3.546	1.433	14.845
9.	Bijdragen van derden	7	837	7	117	21	989
10.	Interne verrekeningen	1.023	3.750	86	1.557	720	7.136
	<i>Totaal baten</i>	3.379	11.949	390	5.344	6.202	27.264
	<i>Saldo baten en lasten</i>	26.243	53.612	10.368	82.831	34.185	207.239
11.	Onttrekkingen aan reserves	-	-2.549	-207	-84	-27	-2.867
12.	Toevoegingen aan reserves	-	4.240	-	-	-	4.240
	<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	26.243	55.303	10.161	82.747	34.158	208.612

No.	Belastingcategorieën in € 1.000	Water- veiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Waterketen	BOD	Totaal
1.	Aandeel ingezetenen	13.122	27.072	4.527	-	9.954	54.675
2.	Aandeel gebouwd	11.442	23.607	3.948	-	11.096	50.093
3.	Aandeel ongebouwd overig	1.653	3.411	570	-	1.173	6.807
4.	Aandeel natuur	26	54	9	-	30	119
5.	Aandeel zuiveringsheffing	-	1.159	1.107	82.747	11.905	96.918
	<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	26.243	55.303	10.161	82.747	34.158	208.612

8. Financiering - Hoe betalen we het?

Voor de financiering van de vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen, zoals reserves en voorzieningen, en van langlopende geldleningen die in voorgaande jaren zijn afgesloten. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn worden de vaste activa gefinancierd met kortlopende geldleningen, vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit het verschil tussen de kortlopende vorderingen en schulden. Het volgende overzicht laat de standen zien per 1 januari 2020 en 31 december 2020.

Bedragen x € 1 mln	Stand 1 januari 2020	Stand 31 december 2020
Te financieren vaste activa	665,7	706,2
Financiering		
Reserves	70,3	68,7
Voorzieningen	6,6	6,6
Kortlopende geldleningen	53,9	53,9
Bestaande langlopende geldleningen	532,2	498,5
Af te sluiten langlopende geldleningen 2020		77,4
Netto vlottende schuld	2,7	1,1
Totaal financiering	665,7	706,2

Het wettelijk kader hierbij is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2020 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 53,9 mln mag bedragen (23% van het begrotingstotaal).

Prognose kasgeldlimiet per kwartaal

x € 1.000	Netto vlottende schuld 2020 per kwartaal			
	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
primo maand 1	-5.000	-23.500	-8.900	-35.100
primo maand 2	-20.500	-32.700	-23.600	-52.600
primo maand 3	-33.700	-16.600	-27.400	-75.200
Gemiddeld	-19.733	-24.267	-19.967	-54.300

Kasgeldlimiet (KGL)	53.900	53.900	53.900	53.900
Ruimte onder KGL	34.167	29.633	33.933	0
Overschrijding KGL	0	0	0	-400

Begrotingstotaal	234.503	234.503	234.503	234.503
Percentage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	53.900	53.900	53.900	53.900

Ook moet Rijnland aan de renterisiconorm voldoen die in deze wet is beschreven. De renterisiconorm is ingevoerd om renterisico's te beperken. Rijnland voldoet hieraan ruim. Het af te lossen bedrag in 2020 ad € 33,7 mln op lang geld blijft binnen de renterisiconorm van € 70,4 mln (30% van het begrotingstotaal).

Toetsing renterisiconorm

x € 1.000	2020	2021	2022	2023
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	33.658	42.088	43.821	45.554
Renterisico	33.658	42.088	43.821	45.554

Renterisiconorm (RRN)	70.400	70.400	70.400	70.400
Ruimte onder RRN	36.742	28.312	26.579	24.846
Overschrijding RRN	0	0	0	0

Begrotingstotaal	234.503	234.503	234.503	234.503
Percentage	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	70.400	70.400	70.400	70.400

In het begrotingsjaar doen zich naar verwachting geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risico-profiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Daarom kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Rijnland loopt geen krediet-, koers- en valutarisico's. Slechts forse mutaties in de aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kort geld en/of lang geld zouden het voorliggende begrotingsbeeld in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden. Het gemiddelde rentepercentage van de bestaande langgeldportefeuille bedraagt 1,8%.

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatiebesluit zijn dijkgraaf en hoogheemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

Op basis van de uitgangspunten uit het Treasurystatuut, de Nota Reserves en Voorzieningen en de huidige verwachtingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn in deze begroting de volgende rentepercentages gehanteerd:

- af te sluiten langlopende geldleningen: 0,5% (2019: 1,5%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen: -/0,3% (2019: 0,0%)

Aan de eigen financieringsmiddelen en aan de netto vlottende schuld wordt geen rente toegerekend.

Renteomslag

Er wordt pas overgegaan tot het aantrekken van externe financieringsmiddelen als de liquiditeitspositie van het waterschap daar aanleiding toe geeft. Mede gelet op het bovenstaande worden de beschikbare financieringsmiddelen niet aangewend voor financiering per project maar voor de financiering van het gehele complex van vaste activa. Het omslagpercentage voor 2020 over de boekwaarde per 1 januari is 1,28 (2019 1,53).

9. EMU-saldo

In Unieverband is afgesproken dat de waterschappen in hun programmabegroting een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het te verwachten EMU-saldo¹ blijkt.

Uit de tabel hiernaast blijkt dat Rijnland op transactie-basis in 2020 méér uitgeeft dan ontvangt, vooral als gevolg van de investeringsuitgaven. In het baten- en lastenstelsel dat Rijnland (evenals andere waterschappen) hanteert leiden dergelijke uitgaven niet tot tekorten; echter wel volgens het transactiestelsel waarmee het Rijk en de EMU het exploitatiesaldo bepalen.

EMU-referentiewaarden 2020

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2020 tot een maximaal EMU-tekort van € 416,4 mln in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' (2019 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een verwachte referentiewaarde 2020 voor Rijnland van € 30,1 mln. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft. Tot nu toe was de ruimte voor decentrale overheden voldoende. In het geval deze ruimte gaat knellen volgt overleg met de minister.

EMU-saldo (x € 1.000)		2019	2020
1.	<u>EMU-exploitatiesaldo</u>		
	Bij: Rente toevoeging reserves	0	0
	Bij: Toevoeging aan reserves	0	4.240
	Af: Ontrekkingen aan reserves	-/-9.601	-/-5.827
		-/-9.601	-/-1.587
2.	<u>Invloed investeringen</u>		
	Netto-investeringsuitgaven (incl. concernbrede korting)	-/-89.941	-/-86.927
	Verkoop materiële en immateriële activa	0	0
	Afschrijvingen	50.588	46.394
		-/-39.353	-/-40.533
3.	<u>Invloed voorzieningen</u>		
	Toevoeging aan voorziening	350	350
	Ontrekkingen aan voorzieningen	0	0
	Betalings rechtstreeks uit voorzieningen	-/-400	-/-400
		-/-50	-/-50
4.	<u>Deelnemingen en aandelen</u>		
	Boekwinst	0	0
	Boekverlies	0	0
		0	0
	Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/-49.004	-/-42.170

1. In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is vastgelegd dat het begrotingstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Er is sprake van een tekort als een land in een jaar meer uitgeeft dan ontvangt. Rijnland is evenals andere decentrale overheden medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Daarom zijn afspraken gemaakt met de minister van Financiën, in relatie tot de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Hof).

10. Rekenkundige uitgangspunten, belastingeenheden en kentallen heffen en invorderen

Rekenkundige uitgangspunten

1. Concernbrede korting: 10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk, voor realisatieprognose investeringsprojecten en berekening kapitaallasten.
2. Rente langlopende leningen: 2020 0,5% jaarlijks verhoogd met 0,1%. (begroting 2019: 2020 1,6% en vanaf 2021 1,7%)
3. Rente kortetermijnleningen: 2020 -0,3% en vanaf 2021 0% (begroting 2019: t/m 2022 0,0%)
4. Indexering: in 2020: 0%; in 2021 en later: 1% per jaar, zijnde 2% inflatie minus 1%-punt efficiencykorting DT. (ongewijzigd t.o.v. begroting 2019)
5. Jaarlijkse stijging loon- e.a. personele kosten: 4% voor 2020, zijnde cao looncompensatie prijsontwikkeling 3% en bevorderingen en prestatietoelagen 1%. Vanaf 2021 is gerekend met jaarlijks 2,5%. (begroting 2019: voor de jaren 2020-2022: 2,5%)
6. Ondergrens algemene reserves: 5% van netto exploitatiekosten, vóór egalisatie. (ongewijzigd t.o.v. begroting 2019)

Belastingeenheden

7. Ingezetenen: toename aantal woonruimtes: jaarlijks 1% (+ 5.000 woonruimtes); kwijtschelding 30.000 woonruimten en oninbaar 3.000 woonruimten per jaar.
8. Gebouwd: gem. WOZ-waardestijging woningen en bedrijven 2020: 9% en vanaf 2021: jaarlijks 5%. en

- jaarlijks 1% als gevolg van nieuwbouw. (begroting 2019: vanaf 2020 5% per jaar plus 1% nieuwbouw)
9. Ongebouwd: jaarlijkse afname van 100 hectare.
 10. Zuiveringsheffing: toename aantal vervuilingseenheden als gevolg van groei: jaarlijks 1% (+10.000 v.e.); kwijtschelding 60.000 v.e. en oninbaar 8.500 v.e. per jaar.
 11. Verontreinigingsheffing: het aantal heffingseenheden met betrekking tot de directe lozers is vanaf 2020 gelijk gehouden aan 2019.
 12. Aantal belastingeenheden, rekening gehouden met oninbaar en kwijtschelding en uitkomsten belastingcampagne 2019:

Categorie	Eenheid	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Omslag</i>						
- Ingezetenen	Woonruimte	511.000	516.000	521.000	526.000	531.000
- Gebouwd	WOZ-waarden x € 1 mln	198.904.000	219.938.000	233.134.000	247.122.000	261.950.000
- Ongebouwd overig	Hectare	82.500	82.650	82.550	82.450	82.350
- Natuur	Hectare	20.450	23.000	22.950	22.900	22.850
<i>Zuiverings- en verontreinigingsheffing</i>	Vervuilingseenheden, incl. directe lozers 8.000 v.e.	1.505.000	1.537.500	1.547.500	1.557.500	1.567.500

Kentallen heffen en invorderen

13. Rijnland heeft sinds 2011 de heffing en invordering uitbesteed aan de Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland. De indicatoren voor 2020 zijn:

Indicatoren	Programma-begroting		Jaar-rekening
	2020	2019	2018
Perceptiekosten (% belastingopbrengst)	3,35%	3,56%	2,71%
Bedrag oninbaar(€)	837.850	781.000	1.261.037
Bedrag oninbaar (% belastingopbrengst)	0,41%	0,40%	0,62%
Bedrag kwijtschelding (€)	6.846.000	6.426.400	6.528.456
Bedrag kwijtschelding (% belastingopbrengst)	3,33%	3,27%	3,20%
Toegewezen kwijtscheldingsverzoeken (%)	80,00%	80,00%	82,10%
Kwijtscheldingsnorm	100%	100%	100%

11. Verbonden partijen

Rijnland werkt samen met verbonden partijen om gezamenlijk de gestelde doelen te bereiken. Hieronder volgt een overzicht van de verbonden partijen van Rijnland, met de beoogde resultaten voor 2020. Meer informatie per verbonden partij, waaronder de voordelen, belangen en doelstellingen, vindt u in www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/planning-control/verbonden-partijen/algemeen

Beoogde resultaten 2020

1. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/HVC

Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie. Onverminderde inzet op fosfaatterugwinning met de bedoeling dit te bespoedigen. Zorgen voor een gematigde tariefsontwikkeling en het onderbezettingsverlies van de slibverbrandingsinstallatie tot een minimum beperken. Toetreding Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier tot de GR.

2. De Nederlandse Waterschapsbank

Het voldoen aan de verlichte Basel 3-normering (eigen vermogen) voor publieke banken per 1 januari 2020. Inzetten op een stabiele dividenduitkering vanaf 2020 en de jaren daarna.

3. Unie van Waterschappen

Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord

Water. Kostenbeheersing zodat contributieverhoging op inflatieniveau blijft. Lobby op 'wateronderwerpen' in Den Haag en Brussel.

4. Het Waterschapshuis (HWH)

Realisatie Koersplan Wijzer naar 2020. Projectbeheersing en capaciteitsplanning verder verbeteren. Meer inhuur van de waterschappen realiseren om de projecten te bemensen zoals bedoeld was bij HWH 2.0.

5. Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland

Behoud van de ISAE-verklaring en continue aandacht voor kostenreductie. Kwaliteit van de dienstverlening blijft minimaal op een gelijk niveau. Groeistrategie handhaven: groei van het aantal deelnemers is een instrument om tot vermindering van kwetsbaarheid, verlaging van kosten en verbetering van kwaliteit te komen.

6. Aquon

Besluitvorming over centralisatie en huisvesting op basis van Programma van Eisen en Business Case.

7. VOF Meergrond

Beheer van het terrein zonder incidenten en overlast voor de omgeving. Vaste kosten zoveel mogelijk verder beperken. Druk houden op de gemeente voor totstandkoming van de MER die nodig is voordat de benodigde omgevingsvergunning kan worden aangevraagd. Intussen inzetten op een tijdelijke alternatieve gebruiks-

mogelijkheid waarmee de vaste kosten gedekt kunnen worden.

8. Stichting Beheer Gemeeneland (SBG)

De intentie is om de stichting voor eind 2019 te liquideren. Voor de begroting 2020 heeft de stichting dan geen relevantie meer.

Toelichting: wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin Rijnland een bestuurlijk en een financieel belang heeft en is een instrument om beleid uit te voeren. Leidend bij het aangaan van een samenwerkingsverband zijn de drie K's, te weten: verbetering van kwaliteit, vermindering van kwetsbaarheid en verlaging van de kosten. Meer informatie is te vinden in de door VV vastgestelde kadernota verbonden partijen op www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/planning-control/verbonden-partijen/algemeen.

12. Investerings - Overzicht per programma

Investeringsprojecten (peildatum 170919) Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Programma Waterveiligheid							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Kustwerk Katwijk	47.000	46.908	0	0	0	0	0
Verbetering IJsseldijk Gouda	21.180	16.939	650	5.555	5.555	2.750	14.510
Top 25 kadeverbeteringen	25.375	24.780	0	0	0	0	0
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk I	26.736	22.606	6.934	2.370	400	0	9.704
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk II	14.800	7.503	6.615	1.175	501	0	8.291
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk III	18.500	295	2.825	7.071	7.555	0	17.451
Cluster planontwikkeling	7.000	1.534	2.950	1.950	827	500	6.227
Kunstwerken Spaarndammerdijk	500	809	1.290	1.750	1.850	1.801	6.691
Totaal onderhandenwerk	161.091	121.374	21.264	19.871	16.688	5.051	62.874
<i>Toekomstig werk</i>							0
Mjp regionale keringen			300	700	2.900	9.000	12.900
C-keringen VIJG spoor 4		0	220	300	960	3.340	4.820
Totaal toekomstig werk		0	520	1.000	3.860	12.340	17.720
Totaal waterveiligheid bruto	161.091	121.374	21.784	20.871	20.548	17.391	80.594
Totaal bijdragen derden		67.284	2.078	10.579	1.693	6.105	20.455
Totaal netto		54.090	19.706	10.292	18.855	11.286	60.139

Investeringsprojecten (peildatum 170919) Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
Programma Voldoende Water							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Stedelijke waterplannen	5.122	1.399	250	796	0	0	1.046
Boezemgemaal Gouda	20.755	20.431	120	0	0	0	120
Piekberging Driemanspolder	81.200	68.802	8.582	2.784	0	0	11.366
Piekberging Haarlemmermeer	16.700	16.342	1.500	4.500	6.000	5.500	17.500
Sluisjes Halfweg	5.800	1.869	540	2.677	270	0	3.487
Watergebiedsplannen 1 Noord	5.435	2.674	1.089	963	360	387	2.799
Watergebiedsplannen 2 West	16.737	11.463	1.088	1.793	1.530	999	5.410
Watergebiedsplannen 3 Midden	26.149	20.768	1.923	1.008	1.764	2.610	7.305
Watergebiedsplannen 4 Zuid	21.178	13.674	2.072	2.659	2.855	3.044	10.630
Poldergemalen cluster 1	4.117	3.586	0	0	0	0	0
Poldergemalen cluster 2	25.377	6.998	7.500	5.000	1.100	200	13.800
Poldergemalen cluster 3	1.600	250	630	1.500	4.300	3.000	9.430
Boezemgemaal Spaarndam	7.800	7.744	0	0	0	0	0
Noordwijk a/Zee maatregelen grondwateroverlast	6.493	2.963	800	980	920	110	2.810
Kock van Leeuwensluis renovatie	765	750	750	0	0	0	750
Overnemen en afstoten assets, sluisen bruggen	1.245	750	419	0	0	0	419
Mobiele bemaling	525	125	200	200	0	0	400
Overig, o.a. Bosbo en Blue Energy	4.870	4.819	0	0	0	0	0
Totaal onderhandenwerk	251.868	185.407	27.463	24.860	19.099	15.850	87.272

Investeringsprojecten (peildatum 170919) Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
<i>Toekomstig werk</i>							
Poldergemalen meerjarenraming		0	200	1.000	2.500	4.900	8.600
Strategische agenda's mjr		0	400	500	500	500	1.900
Watergebiedsplannen meerjarenraming			0	1.000	1.500	2.000	4.500
Overnemen assets		0	104	204	100	200	608
Afstoten assets		0	450	450	350	200	1.450
Totaal toekomstig werk		0	1.154	3.154	4.950	7.800	17.058
Totaal voldoende water	251.868	185.407	28.617	28.014	24.049	23.650	104.330
Totaal bijdragen derden		58.723	3.147	4.000	0	5.000	12.147
Totaal netto		126.684	25.470	24.014	24.049	18.650	92.183

Programma Schoon en Gezond Water							
<i>Onderhandenwerk</i>							
KRW fase 1 Reeuwijk	6.435	5.921	0	0	0	0	0
KRW fase 2	8.405	3.319	3.987	6.455	3.035	3.335	16.812
KRW maatregelen Zoetermeer	1.000	100	360	1.296	2.160	3.150	6.966
Cluster planontwikkeling	580	504	400	400	0	0	800
Cluster landbouw	3.604	1.043	975	925	0	0	1.900
Zwemwater en menginstallaties	490	488	0	0	0	0	0
Blauwalgenbestrijding	985	376	450	100	0	0	550
Overige, oa vispassage Spaarndam en Polderplan	1.120	228	800	92	0	0	892
Doelen overig water	1.000	0	200	300	300	200	1.000
Totaal onderhandenwerk	23.619	11.979	7.172	9.568	5.495	6.685	28.920

Investeringsprojecten (peildatum 170919) Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
<i>Toekomstig werk</i>							0
KRW fase 3		0	0	0	1.000	3.000	4.000
Maatregelen zwemwater		0	100	100	0	0	200
Blauwalgenbestrijding		100	125	175	125	0	425
Totaal toekomstig werk		100	225	275	1.125	3.000	4.625
Totaal Schoon en gezond water bruto	23.619	12.079	7.397	9.843	6.620	9.685	33.545
Totaal bijdragen derden		3.049	535	80	0	3.600	4.215
Totaal netto		9.030	6.862	9.763	6.620	6.085	29.330

Programma Waterketen							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Veiligwerken	3.250	1.428	0	0	0	0	0
AWZI Velsen	30.462	28.288	1.100	350	0	0	1.450
AWZI Leiden ZW	19.600	19.273	0	0	0	0	0
Vervangen procesautomatisering	35.253	33.672	1.063	0	0	0	1.063
Cluster Katwijk, Noordwijk en Lisse	8.305	7.867	0	0	0	0	0
Cluster Zuiveren Noord-Holland, m.n. Zwanenburg	14.080	11.051	12.500	22.000	21.000	10.500	66.000
Cluster Zuiveren Zuid-Holland	24.848	13.074	13.420	17.690	8.875	4.575	44.560
Cluster Zwaanshoek, Aalsmeer en Rijsenho	33.430	33.072	0	0	0	0	0
AWZI Velsen II	5.465	2.921	3.000	0	0	0	3.000
Monsternamekasten op AWZI's vervangen	300	300	0	0	0	0	0
Meetinstrumenten AWZI's	150	500	2.000	2.500	2.500	0	7.000
Totaal onderhandenwerk	175.143	151.446	33.083	42.540	32.375	15.075	123.073

Investeringsprojecten (peildatum 170919) Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
<i>Toekomstig werk</i>							0
Assetmanagement afvalwatertransportsystemen		2.260	3.000	2.500	1.576	1.854	8.930
Assetmanagement awzi Haarlem WP			1.500	2.500	7.500	20.000	31.500
Assetmanagement awzi Leiden-N			1.000	2.000	2.000	3.000	8.000
Assetmanagement awzi's Groene Hart			2.000	3.000	3.000	4.000	12.000
Assetmanagementawzi Katwijk			300	2.000	2.000	2.000	6.300
Assetmanagement awzi Zwaanshoek en overigen			3.200	5.500	5.500	6.000	20.200
Energieneutraliteit			500	3.000	5.000	7.000	15.500
Minder uren activeren coalitieakkoord			-1.000	-2.000	-3.000	-4.000	-10.000
Totaal toekomstig werk		2.260	10.500	18.500	23.576	39.854	92.430
Totaal Waterketen bruto	175.143	153.706	43.583	61.040	55.951	54.929	215.503
Totaal bijdragen derden		236	0	0	0	0	0
Totaal netto		153.470	43.583	61.040	55.951	54.929	215.503

Programma BOD							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Implementatie Bestuurlijk Informatiesysteem	90	46	0	0	0	0	0
I-projecten	870	575	0	0	0	0	0
H@RM	400	355	0	0	0	0	0
Waterschapsverkiezingen 2019	1.300	1.200	0	0	0	0	0
Gemeenlandshuis Spaarndam herontwikkeling	980	540	390	50	0	0	440
DSO Aansluiten op digitale omgevingswet	300	200	100	0	0	0	100
Totaal onderhandenwerk	3.940	2.916	490	50	0	0	540

Investeringsprojecten (peildatum 170919) Prognoses per cluster, in € 1.000	Krediet (bruto)	t/m 2019	2020	2021	2022	2023	Totaal 2020-2023
<i>Toekomstig werk</i>							0
I&A meerjarenraming		660	960	960	960	960	3.840
Huisvesting		0	0	1.000	0	0	1.000
Laadpalen voor extra E-capaciteit wagenpark		0	500	0	0	0	500
Totaal toekomstig werk		660	1.460	1.960	960	960	5.340
Totaal BOD bruto	3.940	3.576	1.950	2.010	960	960	5.880
Totaal bijdragen derden		3	0	0	0	0	0
Totaal netto		3.573	1.950	2.010	960	960	5.880

Rijnlandbreed							
Onderhandenwerk	615.661	473.122	89.472	96.889	73.657	42.661	302.679
Toekomstig werk		3.020	13.859	24.889	34.471	63.954	137.173
Totaal Rijnlandbreed bruto	615.661	476.142	103.331	121.778	108.128	106.615	439.852
Totaal bijdragen derden		129.295	5.760	14.659	1.693	14.705	36.817
Totaal netto		346.847	97.571	107.119	106.435	91.910	403.035

Baggerprojecten (via exploitatiebegroting)							
Onderhandenwerk baggeren	35.985	18.939	5.940	12.022	7.769	2.999	28.730
Toekomstig werk baggeren		0	820	3.820	8.125	12.125	24.890
Totaal baggeren	35.985	18.939	6.760	15.842	15.894	15.124	53.620
Totaal bruto investeringen plus baggerwerken		495.081	110.091	137.620	124.022	121.739	493.472

Toelichting

De ramingen van investeringsprojecten zijn vóór aftrek van concernbrede korting. De investeringsprojecten zijn ingedeeld in:

- ***Onderhanden werk: in voorbereiding of uitvoering, 90% realisatie verwacht.***

Dit zijn afzonderlijke investeringsprojecten waarvoor het bestuur al een voorbereidings- of uitvoeringskrediet heeft verstrekt. De verwachte realisatie is 90% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 90% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.

- ***Toekomstig werk: verwachte kredietaanvragen, 75% realisatie verwacht***

Dit zijn meerjarenramingen van vervangings- en andere programma's, die naar verwachting nodig zijn om de beleidsvoornemens te realiseren. Deze ramingen zijn veelal nog niet uitgewerkt naar afzonderlijke projecten. Het bestuur heeft nog geen krediet verstrekt. De verwachte realisatie is 75% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 75% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.

COLOFON

Hoogheemraadschap van Rijnland

Archimedesweg 1
Postbus 156
2300 AD Leiden

Telefoon (071) 30 63 063
post@rijnland.net
www.rijnland.net

Corsa-nr: 19.072169
Versie 23 oktober 2019
Voor VV 20 november 2019

*Meer weten over het hoogheemraadschap
van Rijnland? kijk op: www.rijnland.net*

Hoogheemraadschap van
Rijnland

